

Dⁿ Ardemiu P. Alexi ✕
prof. a. 1873¹/₄ - 1893³/₄.

PISANII SÂNGEORZENE

ANUL XIV, NR. 10(158), OCTOMBRIE 2025

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL XIV, NR. 10(157), OCTOMBRIE 2025

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie
„George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDACTIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:
<http://pisaniisangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>
<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

COPERTA 1: Dr. Artemiu Publiu Alexi – profesor la Năsăud

COPERTA 2: Flore Alexi – descendent din familia lui Dr. A. P. Alexi

COPERTA 3: Soldați pe frontul Primului Război Mondial

COPERTA 4: Casa în care s-a născut Dr. Artemiu Publiu Alexi (astăzi nu mai există)

Cuprins

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

<i>Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St.-Georgiu din anii 1857-1858.....</i>	6
ALEXANDRU DĂRĂBAN <i>Familia Bâznog din Sângeorz-Băi.....</i>	22
DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI <i>Despre originea omului.....</i>	27
<i>Scrisori de pe frontul „Marelui Război” în arhiva personală a învățătorului Ioan Marcu din Sângeorz-Băi.....</i>	32
<i>Serata Căminului Cultural din Rebrîșoara la Sângeorz-Băi.....</i>	38
ALEXANDRU DĂRĂBAN <i>Viață ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948.....</i>	39

DIN GRANIȚĂ

ȘT. DEMETRESCU-GÂRBOVI <i>Pădurile grănicerești din județul Năsăud.....</i>	47
V. GR. BORGOVAN <i>Impresii de călătorie. De pe Valea Someșului Mare.....</i>	54
EMIL BOȘCA-MĂLIN <i>„De ce înapoi?!”.....</i>	57

COMUNISM

ALEXANDRU DĂRĂBAN <i>Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1882).....</i>	59
---	----

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

Matricula cununăților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1857-1858

1857

26 ianuarie 1857

Întrebându-se deosebi Maxim Buia, june de 28 ani și Ileana Ilie Hâruga de 22 ani; Ioan Buia, june de 24 ani și Maria a lui Iacob Nițu, fecioară, de 21 ani, au răspuns cum că din a lor proprie voie și dragoste, voiesc a se căsători fără de a-i sili cineva, despre care subscrișii mărturisesc.

Gabriel Nițu – cantor, Nicolae Pop – martor.

Ioan Dumbravă – preot.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Februarie	5	Ioan Dumbravă	Maxim Buia, june și Ileana Ilie Hâruga, fecioară	Cosma Buia și Iftinia, soția sa	18, 25 ianuarie și 1 februarie
1857	Februarie	8	Ioan Dumbravă	Ioan Buia și Maria Iacob Nițu, fecioară	Flore Pop din Ragla și soția preotului Dumbravă, Maria	18, 25 ianuarie și 1 februarie

9 februarie 1857

Întrebându-se deosebi George Ruști, june, în vârstă de 23 ani și Cătălina Vasile Eremie, fecioară, de 22 ani; Ioan Georgeș, june, de 31 ani și Maria Teodor Partene, fecioară, de 23 ani; Zaharie Silvestru, june, de 25 ani și Ileana Todor Clipotă, fată căzută, de 26 ani; George Nicolae, june, de 24 ani și Iftinia Tănase Bulța, fecioară, de 22 ani, au răspuns fieștecare cum că din propria lor voie și dragoste, voiesc a se căsători fără de a-i sili cineva, despre care subscrișii mărturisim.

Gabriel Nițu – cantor,

Costan Lica – făt.

Ioan Dumbravă – preot.

**Matricula cununărilor din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Februarie	12	Ioan Dumbravă	George Ruști, june și Cătălina Vasile Eremie, fecioară	Ioan Ciocan și Maria, soția sa	25 ianuarie, 1 și 8 februarie
1857	Februarie	16	Ioan Dumbravă	Ioan Georgeș, june și Maria Teodor Partene, fecioară	Ioan Andresi și Parasca, soția sa	25 ianuarie, 1 și 8 februarie
1857	Februarie	16	Ioan Dumbravă	Zaharie Silvestru, june și Ileana Todor Clipotă, fată căzută	Ioan Căilean din Leșu și Ioana, muierea sa	25 ianuarie, 1 și 8 februarie
1857	Februarie	16	Ioan Dumbravă	George Nicolae, june și Iftinia Tănase Bulța, fecioară	Ioan Oanea și Nastasia, soția sa	25 ianuarie, 1 și 8 februarie

15 februarie 1857

Întrebându-se deosebi Iacob Al-George, vădov, în vârstă de 37 ani și Cosmina Alexandru Albu, fecioară, de 17 ani, au răspuns cum că numai din a lor proprie voie și dragoste voiesc a se căsători, despre care mărturisim subscrișii.

Gabriel Nițu – cantor,

Costan Lica – făt.

Ioan Dumbravă – preot.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Februarie	19	Ioan Dumbravă	Iacob Al-George, vădov și Cosmina Alexandru Albu din Prund, fecioară	Ioan Andresi și Tecla, soția sa	1, 8 și 15 februarie

20 februarie 1857

Întrebându-se deosebi Tofan Costan, june, în vârstă de 24 ani și Luciana Simion Flore, fecioară, de 23 ani; Nechita Andresi, vădov, de 35 ani și Ioana a lui Izidor Andresi, fecioară, de 24 ani; Petru Lupoae, june, de 26 ani și Sofia Costa a lui Costan, fată căzută, de 25 ani; Partene Mihertă, june, de 25 ani și Ana a lui Nicolae Tăpălagă, fecioară, de 19 ani; Ștefan Moroșan, vădov din Feldru, în vârstă de 37 ani și Palagia a lui Pavel Cobzaș, născută în Maieru, locuitoare însă în St. Georg, în vârstă de 20 ani, au răspuns fieștecare deschilinit,

**Matricula cununăților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

cum că fără vreo silă de vreuna parte, numai din proprie lor voie și dragoste voiesc a se căsători, despre care mărturisim subsemnații.

Gabriel Nițu – cantor,

Costan Lica – făt.

Ioan Dumbravă – preot.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Februarie	23	Ioan Dumbravă	Tofan Ciocan, june și Luciana Simion Flore, fecioară	Maxim Haliță, notar și Ileana, soția sa	8, 15 și 22 februarie
1857	Februarie	23	Ioan Dumbravă	Nechita Andresi, văduv și Ioana Izidor Andresi, fecioară	Dionisie Gabor și Gacia, soția sa	8, 15 și 22 februarie
1857	Februarie	23	Ioan Dumbravă	Petru Lupoae, june și Sofia Costan a lui Costan, fată căzută	Filip Costan și Ana, muierea sa	8, 15 și 22 februarie
1857	Februarie	23	Ioan Dumbravă	Partene Miherța, june și Ana Nicolae Tăpălagă, fecioară	Eremie Bulța și Ana, soția sa	12, 19 și 26 februarie
1857	Februarie	23	Ioan Dumbravă	Ștefan Moroșan, văduv din Feldru și Palagia Pavel Cobzaș, fată căzută	Grigore Cute și soția sa	8, 15 și 22 februarie

22 februarie 1857

Întrebându-se deosebi Gavril Moldovan, june, din Nepos în vârstă de 25 ani și Ioana Petru Zlati, fecioară de 25 ani, de aici, au răspuns cum că din a lor proprie voie și dragoste nesiliți de cineva, voiesc a se căsători, despre care mărturisim subscrișii.

Gabriel Nițu – cantor,

Costan Lica – făt.

Ioan Dumbravă – preot.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Martie	1	Ioan Dumbravă	Gavril Moldovan, june și Ioana Petre Zlati, fecioară	Petru Pădure și muierea sa	15, 22 februarie și 1 martie

**Matricula cununăților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

1 mai 1857

Întrebându-se deosebi Dionisie Rus, june, în vârstă de 29 ani și Magdalena Teodor Ionel, fecioară, de 25 ani; Gavril Mărcuș, june, de 31 ani și Nastasia Grigore Varvari, fecioară, de 24 ani; Ignatie Arman, june, de 31 ani și Todosia, văduvă a lui Ilisie Oanea, în vârstă de 29 ani au răspuns cum că din a lor proprie voie și dragoste, voiesc a se căsători fără de vreo silă, despre care mărturisim subscrișii.

Gabriel Nițu – cantor,

Costan Lica – făt.

Ioan Dumbravă – preot.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Mai	4	Ioan Dumbravă	Dionisie Rus, june și Magdalena Teodor Ionel, fecioară	Ștefan jarda și Angilina, soția sa	25 ianuarie, 1 și 8 februarie
1857	Mai	29	Ioan Dumbravă	Gavril Mărcuș, june și Nastasia Grigore Varvari, fecioară	Iacob Petri și Gacia, soția sa	25 ianuarie, 1 și 8 februarie
1857	Mai	29	Ioan Dumbravă	Ignatie Arman, june și Todosia Ilisie Oanea, văduvă	Ioan Andresi și Parasca, soția sa	25 ianuarie, 1 și 8 februarie

29 mai 1857

Întrebându-se deosebi Teodor Puițău, june, în vârstă de 22 ani și Tecla a lui Casian Tahâș, de 21 ani, au răspuns cum că din a lor proprie voie și dragoste, voiesc a se căsători fără a-i sili cineva, despre care mărturisim subscrișii.

Gabriel Nițu – cantor,

Costan Lica – făt.

Ioan Dumbravă – preot.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Iunie	13	Ioan Dumbravă	Teodor Puițău, june și Tecla a lui Casian Tahâș, fecioară	Precup Varvari și Todora, soția sa	17, 24 și 31 mai

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

6 iulie 1857

Întrebându-se deosebi Ilie Varvari, june, în vârstă de 22 ani și Ioana Grigore Andresi, fecioară, de 20 ani, au răspuns cum că din a lor proprie voie și dragoste, fără a-i sili cineva, despre care mărturisim subscrișii.

Gabriel Nițu – cantor,

Costan Lica – făt.

Ioan Dumbravă – preot.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Iulie	13	Ioan Dumbravă	Ilie Varvari, june și Ioana Grigore Andresi, fecioară	Ilie Pop și Todossia, soția sa	24, 31 mai și 7 iunie

3 octombrie 1857

Întrebându-se deosebi Clement Buia, văduv, în vârstă de 45 ani și Angilina, văduvă a lui Petru Mihoc, în vârstă de 30 ani, au răspuns cum că din a lor proprie voie și dragoste, fără de vreo silă, voiesc a se căsători, despre care mărturisim subscrișii.

Gabriel Nițu – cantor,

Costan Lica – făt.

Ioan Dumbravă – preot.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Octombrie	12	Emanuel Călina	Clement Buia, văduv și Angilina, văduvă a lui	Ioan Dumbravă, preot și Maria, soția sa	27 septembrie, 4 și 11 octombrie

Până aici s-a dat copia Protocolului Cununaților cu 25 perechi.

1 noiembrie 1857

Întrebându-se deosebi Dimitrie Budușan, june, în vârstă de 22 ani și Nastasia a lui Teodor Neamțu, fecioară, de 19 ani, au răspuns cum că din a lor proprie voie și dragoste, nesiliți de cineva, voiesc a se căsători, despre care mărturisim subscrișii

Costan Lica – făt

Dănilă Șteopoaie – curator

Ioan Dumbravă – preot.

**Matricula cununăților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1857	Noiembrie	5	Ioan Dumbravă	Dimitrie Budușan, june și Nastasia Teodor Neamțu, fecioară	Maria, soția preotului Dumbravă și fiul său Vasile	18, 25 octombrie și 1 noiembrie

Am dat în seamă cu ocaziunea instalațiunii de la 29 decembrie 1857

Ioan Dumbravă, administrator.

Am luat în seamă Simion Tanco, paroh local.

Înaintea mea, Macedon pop, vicar foraneu.

17 ianuarie 1858

Întrebându-se deosebi junele Simion Măriuş în etate de 26 ani și fata fecioară Maria Luci în etate de 20 ani, ambii de aceeași religie greco-catolică; Emanuel Mecicu în etate de 26 ani și Iftinia Bolfă fecioară în etate de 26 ani, ambii juni de aicea, de religie greco-catolică, au răspuns fieștecare cum că nesiliți de nimeni, din a lor proprie voie, vor a-și împreuna în căsătorie și conviețuire până la moarte, despre care mărturisim subscrișii,

Ion Pop – cântăreț, martor

Ion Buia – martor

Simion Tanco – paroh.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1858	Februarie	1	Simion Tanco	Simion Măriuş, june și Maria Luci, fecioară	Eremie Buta și Ana, muierea sa	17, 24 și 31 ianuarie
1858	Februarie	4	Simion Tanco	Emanuel Mecicu, june și Iftinia Bolfă, fecioară	Vlase Gabor și Palagia, muierea sa	17, 24 și 31 ianuarie

20 ianuarie 1858

Întrebându-se deosebi junii Mitrofan Gagia în etate de 22 ani și fecioara Maria Petre Luci în etate de 15 ani, ambii de aicea, greco-catolici; Ion Toma Flore în etate de 22 ani și fecioara Todosia Siminic în etate de 21 ani, ambii de aicea, greco-catolici; Cifor Ionel în etate de 22 ani și Irina Costan, fată căzută, în etate de 20 ani, de aicea, greco-catolici, despre buna lor voință au răspuns fieștecare cum că nesiliți de nimeni, din a lor proprie voie, vor a-și împreuna în Sfânta căsătorie și conviețuire până la moarte, despre care mărturisim subscrișii,

Gabriel Nițu, Niculae Lupoae – martori și Simion Tanco – paroh.

**Matricula cununărilor din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1858	Februarie	8	Simion Tanco	Mitrofan Gagia cu Maria Petre Luci, ambii juni	Larion Cordoș cu Ioana, femeia sa	24, 31 ianuarie și 7 februarie
1858	Februarie	8	Simion Tanco	Ion Toma Flore cu Todosia Siminic, ambii juni	Ștefan Călina cu Palagia, femeia sa	24, 31 ianuarie și 7 februarie
1858	Februarie	10	Simion Tanco	Cifor Ionel, june, cu Irina Costan, fată căzută	-	24, 31 ianuarie și 7 februarie

23 ianuarie 1858

Întrebându-se deosebi junele Ion Petre Gabor în etate de 30 ani și fata fecioară Titiana Ștefan Petri în etate de 27 ani, ambii de aicea, greco-catolici, despre buna lor voință, au răspuns fieștecare cum că nesiliți de nimeni, din a lor proprie voie, vor a se împreuna în căsătorie și conviețuire până la moarte, despre care mărturisim subscrișii,

Gabriel Niți, Nicolae Lupoae – martori, Simion Tanco – paroh.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1858	Februarie	8	Simion Tanco	Ion Petre Gabor cu Titiana Ștefan Petri, ambii juni	Iacob Puițău cu Gacia, femeia sa	24, 31 ianuarie și 7 februarie

Întrebându-se deosebi junele Todor Haliță în etate de 27 ani cu fata fecioară Todora Joja în etate de 18 ani, ambii de aicea, au răspuns cum că nesiliți de nimeni, din a lor proprie voie, vor a se împreuna în căsătorie și conviețuire până la moarte, despre care mărturisim subscrișii,

Nicolae Lupoae, Costan Lica – martori, Simion Tanco – paroh.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1858	Februarie	13	Simion Tanco	Todor Haliță cu Todora Joja, ambii juni	Maxim Haliță cu Ileana, femeia sa	31 ian., 7 și 11 februarie

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

20 mai 1858

Întrebându-se deosebi junele Ion Andresi în etate de 22 ani cu fata fecioară Ogenia Larionesi în etate de 20 ani, ambii de aicea, despre buna voie, au răspuns cum că nesiliți de nimeni, din a lor proprie voie, vor a se împreuna în căsătorie și conviețuire până la moarte, despre care mărturisim subscrișii,

Solomon Șorobetea, Nicolae Lupoae – martori,
Simion Tanco – paroh.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1858	Mai	30	Simion Tanco	Ion Andresi cu Ogenia Larionesi, ambii juni	Terente Râmbulea cu Ana, femeia sa	23, 24 și 30 mai

27 august 1858

Întrebându-se deosebi junele Todor Moisil din Șanț (Rodna Nouă) în etate de 30 ani cu fata fecioară de aicea Docia Varvari în etate de 23 ani; văduvul Todor Moldovan din Ilva Mică în etate de 28 ani cu fata fecioară Trifilia Varvari, de aicea, în etate de 20 ani, , despre buna lor voință, au răspuns fieștecare cum că nesiliți de nimeni, din dragoste adevărată și bunăvoința aceasta a lor, cât și a părinților, vor a se împreuna în căsătorie și conviețuire până la moarte, despre care mărturisim subscrișii,

Partene Jarda, Calistru Mihăilă, Ilie Mărcuș, Niculai Găgeu – martori,
Simion Tanco – paroh.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1858	Septembrie	13	Simion Tanco	Todor Moisil din Șanț cu fata fecioară Docia Varvari, ambii juni	Ion Florea Costan cu Nastasia, femeia sa	29 august, 5 și 11 septembrie
1858	Septembrie	13	Simion Tanco	Todor Moldovan, văduv din Ilva Mică cu Trifilia Varvari, fată fecioară	Leontin Buta cu Iftinia, femeia sa	29 august, 5 și 11 septembrie

20 septembrie 1858

S-au cununat Maxim Gabor cu Ana George Eremie, fată căzută, după cum arată con-

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

tractul lor de căsătorie din 24 februarie a. c. în urma dispensațiilor militare sub nr. 565 din Lemberg în 3 iunie a. c. și civile sub nr. 605 din 27 februarie a. c. cu binecuvântarea administrației vicariale din 20 septembrie a. c. nr. 340. În fața martorilor Flore Buta, Macavei Eremie, nănași Iacob Puițau cu Gacia, femeia sa. Vestiți în 5, 10 și 17 septembrie.

Aici s-a încheiat această Matriculă cu ultima zi a lui septembrie 1858 în înțelesul Ordinațiunii Măritului Ordinariat și de la numărul curent 12 înainte pe acest an se află continuarea acestei Matricule și Matricula tipărită acuma de nou primită, precum și pe viitor neîntreruptă.

Sângeorgiu în 1 octombrie 1858

Simion Tanco – paroh local¹.

După această dată s-a tipărit un nou model de registru cu mai multe rubrici, trebuind să ne adaptăm și noi noilor cerințe.

1858

1

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Simion Măriuş, soldat, econom, june	Maria Luci, fată de plugar
Data încheierii căsătoriei	1 februarie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 96	Lângă Drum, nr. 350
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	26 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Roman Luci, 50 ani, plugar, căsătorit
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Ion Pop, 45 ani, Lângă Drum, plugar Ion Buia, 35 ani, Lângă Drum, plugar, ambii greco-catolici	
Martori la cununia însăși (nași)	Eremie Buta, 50 ani, cu muierea sa Ana, 35 ani, Lângă Drum, plugari	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	17, 24 și 31 ianuarie, dispensare militărească și licență milit. nr. 5024/1218	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	Soldat cu rezerve carte	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Statului Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond Colecția registre parohiale de stare civilă, dosar 1142, Matricula cununaților din parohia St. Georgiu (1840-1858), f. 39v. – 43f.

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

2

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Emanuil Mecicu, soldat, econom, june	Iftinia Bolfă, fată de plugar
Data încheierii căsătoriei	4 februarie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Rogină, nr. 377	Pe Conța, nr. 326
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	26 ani	26 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Arsente Mecicu, 60 ani, căsătorit, plugar	Petre Bolfă, 60 ani, căsătorit, plugar
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Ion Pop, 45 ani, Lângă Drum, plugar Ion Buia, 35 ani, Lângă Drum, plugar, ambii greco-catolici	
Martori la cununia însăși (nași)	Vlase Gabor cu Palagia, muierea sa, locuitori în Măgura, plugari	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	17, 24 și 31 ianuarie, dispensare militarească și licență milit. nr. 5025/1219	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	Soldat cu rezerve carte	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

3

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Mitrofan Gagia, june, econom, plugar	Maria Luci, fată de plugar
Data încheierii căsătoriei	8 februarie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 53	Lângă Drum, nr. 384
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	22 ani	15 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Calistru Gagia, 40 ani, plugar	Orfană fără părinți
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Gabriel Nițu, 70 ani Nicolae Lupoae, 60 ani, ambii plugari	

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

Martori la cununia însăși (nași)	Larion Cordoș cu muierea sa Ioana, plugari, locuitori Pe Rogină	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 ianuarie și 7 februarie și dispensație de suprema tutorie nr. 45	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	-	Dispensarea miresei ca minorena de la județul Poliției și a afla de la arhiva parohială sub nr. 3 precum și celelalte documente fasciculate
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

4

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Ion Toma Flore, econom, plugar	Todosia Siminic, fată de plugar
Data încheierii căsătoriei	8 februarie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste Apă, nr. 191	Peste Apă, nr. 206
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	22 ani	21 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan de tată	Nechita Siminic, 45 ani, Peste Apă, plugar
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Gabriel Nițu, 70 ani Nicolae Lupoae, 60 ani, ambii plugari, ambii locuitori Între Uliți	
Martori la cununia însăși (nași)	Ștefan Călina cu femeia sa Palagia, locuitori Între Uliți	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 ianuarie și 7 februarie, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	-	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

5

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Cifor Ionel, econom, plugar	Irina Costan, fată de plugar
Data încheierii căsătoriei	10 februarie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Conța, nr. 330	Între Uliți, nr. 49
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	22 ani	20 ani
Starea civilă	Celib	Văduvă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan, Teodora Larionesi	Costan Costan, 50 ani, plugar
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Gabriel Nițu, 70 ani Nicolae Lupoae, 60 ani, ambii plugari, ambii locuitori Între Uliți	
Martori la cununia însăși (nași)	Dumitru Marica cu femeia sa Gacea, plugari, Peste Apă	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 ianuarie și 7 februarie, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	-	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

6

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Ion Petre Gabor, econom, plugar	Titiana Petri, fată de plugar
Data încheierii căsătoriei	8 februarie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliță Lângă Apă, nr. 126	Peste Apă, nr. 227
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	60 ani	27 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan. Matroana Gabor maica văduvă, 60 ani	Ștefan Petri, 70 ani, plugar
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Gabriel Nițu, 70 ani Nicolae Lupoae, 60 ani, ambii plugari, ambii locuitori Între Uliți	

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

Martori la cununia însăși (nași)	Iacob Puițau cu femeia sa Gacea, plugari, Între Uliți
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 ianuarie și 7 februarie, fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observații	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948 ¹

7

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Sidor Olariu, june plugar, din starea de jos	Docia Georgeș, fată de plugar, starea de jos
Data încheierii căsătoriei	22 noiembrie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Rodna Nouă (Șanț), Ulița Mare, nr. 68	Între Uliți, nr. 136
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	25 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Vasile Olariu, 70 ani și Maria, Rodna Nouă, economi, plugari	Tănase Georgeș, 60 de ani și Docea, economi, plugari
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Tănase Olariu, 40 ani, din Șanț, plugar George Georgeș, 45 ani, plugar	
Martori la cununia însăși (nași)	Tănase Olariu, 40 ani și Maria, soția sa din Șanț, economi, plugari	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 octombrie și 7 noiembrie, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	-	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

¹ SJANBN, fond Colecția registre parohiale de stare civilă, dosar 1143, Matricula cununaților din parohia St. Georgiu (1858-1872), f. 1v. - 2f., poz. 1-6.

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

8

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Filip Mustață, plugar, din starea de jos	Maria Bădeu, fată de econom, din starea de jos
Data încheierii căsătoriei	22 noiembrie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Lângă Drumul Mare, nr. 74	Peste Apă, nr. 196
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	28 ani	28 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan fără părinți	Orfană fără tată și mamă
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Precup Alexi, 50 ani, plugar Ion Mustață, 60 ani, plugar	
Martori la cununia însăși (nași)	Roman Mărcuș, 50 ani cu soția sa Palagia	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 octombrie și 7 noiembrie, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	-	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

9

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Nicolae Ruști, june, plugar, din starea de jos	Iftinia Șteopoaie, adoptată Haliță, fată de plugar
Data încheierii căsătoriei	22 noiembrie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 60	Lângă Drum, nr. 18
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	34 ani	25 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Sofia Costan Ruști, 70 ani economă de plugar	Iacob Șteopoaie cel trupesc și Iacob Haliță, tată adoptiv, 65 ani, cu Nastasia, plugari
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Ion Dumitru Andresi, 55 ani Gavrilă Nițu, 70 ani, cantori bisericești, plugari	
Martori la cununia însăși (nași)	Ion Ciocan, 43 ani cu soția sa Maria, 40 ani, Pe Conța, economi	

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local, locuitor în casa parohială, nr. 69	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	20, 26 septembrie și 3 octombrie, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	Tatăl mirelui e mai dinainte mort	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

10

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Costan Șorecău, plugar din starea de jos	Docea Flore, fată din starea de jos
Data încheierii căsătoriei	24 noiembrie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Valea Borcutului, nr. 411	Lângă Drum Între Uliți
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	30 ani	23 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Todor Șorecău, 60 ani și Maria	Orfană fără tată și mamă
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Vasile Oanea, 55 ani, plugar Nestor Pop, 40 ani, plugar	
Martori la cununia însăși (nași)	Eremie Cârțu, 28 ani cu soția sa Docea, plugari, Valea Borcutului	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local, locuitor în casa parohială, nr. 69	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	31 octombrie, 7 și 14 noiembrie, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	-	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948	

11

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Iacob Dumitru Moisa (Buia), plugar din starea de jos	Nastasia Ionel, fată din starea de jos
Data încheierii căsătoriei	24 noiembrie 1858	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Coțna, nr. 337	Peste Apă

**Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu
din anii 1857-1858**

Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	29 ani	23 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Simion Buia, 65 ani, cu soția sa Maria, plugari	Todor Ionel, 55 ani, plugar
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Macavei Sohorca, 40 ani Todor Neamț, 40 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Arsente Pop, 26 ani din Maieru, locuiesc Peste Apă, cu soția sa Melania	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco, paroh local, locuitor în casa parohială, nr. 69	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	10, 17 și 24 noiembrie	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observații	-	-
	Aplicată ștampila de trecere la ortodoxie 21 octombrie 1948 ¹	

¹ SJANBN, fond Colecția, f. 3v., poz. 13-17.

Familia Bâznog din Sângeorz-Băi

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Prima mențiune în documentele existente a numelui Bâznog se află în Conscripția de dare a satului Szent György din anul 1711. În această conscripție figurează Lazar a Bâznog (Vâznog) cu o casă și o vacă, dar și Dumitru Bâznog cu o casă¹.

O altă mențiune o aflăm din Conscripția de dare a satului Szent György din anul 1715, unde Lazar Bâznog (Bosznok) trebuia să plătească 60 crețari, iar Dumitru Bâznog 80 crețari².

Registrelle parohiale greco-catolice de stare civilă sunt documentele de unde află punctul de plecare al unei familii cu numele Bâznog. Primul nume menționat este cel al lui **George Bâznog**, militar, care a decedat la data de 20 decembrie 1849, fiind înmormântat în 22 decembrie 1849 de către preotul Iacob Pop. Cauza decesului a fost tifosul exantematic. Avea vârsta de 40 de ani, trăgând de aici concluzia că s-a născut în anul 1809³.

A fost căsătorit cu **Nastasia (Anisia ?)** care a decedat la data de 12 ianuarie 1855, fiind înmormântată în 14 ianuarie 1855 de către preotul Iacob Pop. se menționează ca și cauză a decesului slăbia. Era în vârstă de 59 ani, de aici rezultând că s-a născut în anul 1796, fiind mai învârstă ca soțul ei cu 13 ani⁴.

Cei doi au avut 3 copii:

- **Leonte Bâznog** care s-a născut la data de 15 februarie 1836, botezat fiind în 19 februarie 1836 de către preotul Ilie Lica. Nași de botez au fost Ilie Mărcuș și Ileana, muierea sa, iar moașă la naștere Catarina a lui Ieremie Andresi. În registru, în dreptul numelui lui, este trecut semnul crucii, ducându-ne la ideea că ar fi murit imediat după naștere⁵.

- **Ioan Bâznog**, născut în 4 iulie 1840, fiind botezat în 12 iulie 1840 de preotul Ilie Lica. Nași la botez au Ilie Mărcuș cu soția Ileana, iar moașă la naștere Ileana a lui Ilie Mărcuș⁶.

- **Roman Bâznog**, născut în 5 decembrie 1842, botezul în 10 decembrie 1842 de către preotul Ilie Lica. Nași la botez au Ilie Mărcuș cu soția Ileana, iar moașă la naștere Ileana a lui Ilie Mărcuș⁷.

La data de 16 februarie 1863 Roman Bâznog s-a căsătorit cu Maria Gagea. Mirele Ro-

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond personal Anton Coșbuc, dosar 18, f. 1-29; Dorin Dologa, „Conscripția de dare a satului Sângeorz-Băi din anul 1711”, în Pisanii Sângeorzene, anul IV, 2015, nr. 4(32), p. 29-36.

² SJANBN, fond Anton, dosar 13, f. 20-23; Dorin Dologa, „Conscripția de dare a satului Sângeorz-Băi din anul 1715”, în Pisanii Sângeorzene, anul IV, 2015, nr. 5(33), p. 27-31.

³ SJANBN, fond Colecția registre parohiale de stare civilă, dosar 1147, Matricula morților din Parohia St. Georg (1837-1858), f. 28 v. - 29 f., fără indicarea numărului poziției în registru.

⁴ SJANBN, fond Colecția, dosar 1147, f. 39 v. - 40 f., fără indicarea numărului poziției în registru.

⁵ SJANBN, fond Colecția, dosar 1133, Matricula botezaților (1830-1843), f. 20 v. - 21 f., fără indicarea numărului poziției în registru.

⁶ SJANBN, fond Colecția, dosar 1133, f. 41 v. - 42 f., fără numărul poziției.

⁷ SJANBN, fond Colecția, dosar 1133, f. 52 v. - 53 f., fără numărul poziției.

Alexandru DĂRĂBAN

man Bâznog avea 20 de ani, era celib, de confesiune greco-catolică și orfan de tată.

Maria Gagea era fată fecioară de plugar, locuia în Sângeorz Între Uliți la nr. 53, avea 22 ani, celibă și era de confesiune greco-catolică. Părinții miresei erau Calistru Gagea de 50 ani și Irina de 45 ani.

Martori înainte de cununia propriu-zisă au fost Cosma Oanea, plugar, în vârstă de 43 ani și Alexa Nicolai, plugar, de 42 ani. Ambii erau greco-catolici.

Nași la cununie au fost Elie (Ilie) Alexi, de 32 ani, cu Ana, soția sa, de 21 ani, locuiau Lângă Apă, fiind greco-catolici.

Preotul care i-a cununat a fost Simion Tanco, respectându-se tradiția vestirii de trei ori: 25 ianuarie, 1 și 8 februarie 1863, având dispensă de a se prezenta la oaste și de la Sedria orfanală, neexistând alte impedimente. Înainte de cununie s-au învățat, mărturisit și cuminecat.

A fost aplicată ștampila cu trecerea la ortodoxie cu data de 21 octombrie 1948¹.

Rămânând văduv, la data de 22 februarie 1906 Roman Bâznog, la vârstă de 62 ani, s-a recăsătorit cu Raveca Sfrengu din Sângeorgiu, văduvă, în vârstă de 47 ani. Martori înainte de cununie le-au fost Ioan Anisie și Arsenite Bulbuc, economi din Sângeorgiu, de confesiune greco-catolici. Nași i-au avut pe George Gagea și Palagia Marica, economi, greco-catolici, preotul care i-a cununat fiind Alexandru Avram. Au avut o dispensă privind gradul V de consângenitate. A fost aplicată și în dreptul lor ștampila de trecere la ortodoxie cu 21 octombrie 1948².

Roman Bâznog a trecut la cele veșnice la data de 26 iulie 1911, menționându-se greșit în actele de stare civilă că ar fi avut vârsta de 75 ani la data decesului, dar, de fapt, a avut 69 de ani știindu-se că s-a născut în anul 1842³.

Roman și Maria Bâznog au avut 6 copii:

- **Alexandru Bâznog**, născut în 15 august 1866, botezat în 18 august 1866 de către preotul Simion Tanco. Tatăl său avea vârsta de 24 de ani, iar mama 26 de ani. Nași la botez au fost soții Elias Alexi în vârstă de 30 de ani, împreună cu soția sa ana în vârstă de 26 ani. Moașă la naștere a fost Maria Gagea⁴. Alexandru va trece de la greco-catolici la ortodocși, călugărindu-se, luându-și numele de monah Antonie. A locuit puțin timp în Sângeorz-Băi după ce a devenit monah ortodox, fiind trimis în misiune de Episcopia Ortodoxă din Cluj în Săcel (Maramureș), apoi în câteva sate din apropierea Clujului, Câmpenești, Feiurd-Pădureni și Chinteni, unde s-a ocupat de ridicarea de biserici, case parohiale și cimitire. A trecut la cele veșnice la data de 25 februarie 1939, fiind înmormântat la data de 27 februarie 1939 în cimitirul central din Cluj⁵.

- **Ioan Bâznog** s-a născut în 2 octombrie 1868 și a fost botezat în 4 octombrie 1868 de capelanul Nicolae Georgiță. Nași la botez au fost Procopiu Alexi și Palagia, soția sa. Moașa care a asistat la naștere a fost Maria a lui Mitrofan Gagea, fiind ultuit⁶ de vărsat la data de 3 august 1868⁷. La fel ca și fratele lui se va călugări la ortodocși, a revenit în satul natal unde a cumpărat un teren în stațiunea Sângeorzului în vederea ridicării unei biserici, dar nu a fost lăsat de autoritățile administrative și bisericesti greco-catolice locale. Totuși va

¹ SJANBN, fond Colecția, dosar 1143, f. 20 v. – 21 f., poz. 10.

² SJANBN, fond Colecția, dosar 1145, f. 72 v. – 73 f., poz. 20.

³ Arhiva Primăriei din Sângeorz-Băi, Colecția de acte de stare civilă.

⁴ SJANBN, fond Colecția, dosar 1135, f. 124 v. – 125 f., poz. 65.

⁵ Alexandru Dărăban, Ieromonahii Antonie și Ioachim Bâznog, Brăila, Sfântul Ierarh Nicolae, 2013, p. 83.

⁶ Era un fel de a fi vaccinat.

⁷ SJANBN, fond Colecția, dosar 1136, f. 8 v. – 9 f., poz. 71.

Familia Bâznog din Sângeorz-Băi

ridica o biserică pe pământul rămas moștenire la părinți Peste Apă, biserica fiind sfințită la 15 august 1926. A avut de trecut prin multe opreliști și necazuri, trecând la cele veșnice la data de 26 aprilie 1943, fiind înmormântat într-unul din cimitirele din Sângeorz-Băi, neștiindu-se nici până în zilele noastre în care cimitir¹.

- **Elisabeta Bâznog**, născută în 25 august 1871, fiind botezată în 27 august 1871 de către capelanul Nicolae Georgiță. I-a avut nași la botez pe Ilie Alexi și Ana, soția sa, iar moașă pe Maria P. Nicolai. S-a ultuit de vărsat în 14 iulie 1873 prin dr. L. Mureșianu².

La data de 30 mai 1892, pe când avea vârsta de 21 ani, s-a căsătorit cu Mihăilă Miron, june de plugar, în vârstă de 27 ani, fiind fiul lui Simion și Eugenia Miron, plugari, de confesiune greco-catolică. Martori înainte de cununie au fost Simion Miron și Roman Bâznog, miar nași le-au fost Filip Miron și Paraschiva, soția lui. Preotul care i-a cununat a fost capelanul Vasile pop, a fost făcută vestirea de trei ori conform tradiției în zilele de 8, 15 și 22 mai 1892, fără impedimente. În registru le-a fost aplicată de către autoritățile ortodoxe ștampila de trecere la ortodoxie la data de 21 octombrie 1948³.

Au avut 6 copii:

1. Ioan Miron, născut în 20 mai 1893, fiind botezat în 28 mai 1893 de către capelanul Vasile Pop. Nași au fost Filip Miron și Paraschiva, iar moașă Ioana Simion Alexi⁴. A decedat la data de 26 iulie 1893, cauza decesului fiind slăbia din naștere⁵.

2. Raveca Miron s-a născut la data de 24 noiembrie 1894, fiind botezată în 26 decembrie 1894 de către preotul Silviu Sohorca. Nași au fost Filip Miron și Paraschiva, iar moașă la naștere Ana Costan Gabor. A decedat în 28 noiembrie 1894, la două zile de la naștere, nespecificându-se cauza⁶.

3. Simion Miron, născut în 25 august 1897 și botezat de către capelanul Vasile Pop în 27 august 1897. Nași au fost Filip Miron și Paraschiva, iar moașă la naștere Ioana Simion Alexi⁷.

4. Ioan Miron, născut în 2 iulie 1904, botezat fiind de către preotul Aurel Chintean în 3 iulie 1904. Nași au fost Filip Miron și Paraschiva, iar moașă la naștere Ana Ilie Alexi⁸.

5. Maria Miron s-a născut în 18 septembrie 1906, Alexandru Avram fiind preotul care a botezat-o în 20 septembrie 1906. Nași au fost Filip Miron și Paraschiva, iar moașă la naștere Ioana Simion Alexi⁹.

6. Alexandru Miron, născut în 25 octombrie 1907, fiind botezat în 28 octombrie de către preotul Aurel Chintean. Nași au fost Filip Miron și Paraschiva, iar moașă la naștere Ioana Simion Alexi¹⁰.

- **Ana Bâznog**, născută în 12 iunie 1875 și botezată în 20 iunie 1875 de preotul Simion Tanco. Nași au fost Elie Alexi cu soția sa Ana, iar moașă la naștere Maria Nicolai. S-a ultuit de vărsat în anul 1877, fiindu-i aplicată de către autoritățile ortodoxe ștampila de trecere la ortodoxie la data de 21 octombrie 1948¹¹.

¹ Alexandru Dărăban, Pagini de ortodoxie sângeorzană, Cluj-Napoca, Mega, 2018, p. 97.

² SJANBN, fond Colecția, dosar 1136, f. 26 v. – 27 f., poz. 56.

³ SJANBN, fond Colecția, dosar 1145, f. 26 v. – 27 f., poz. 14.

⁴ SJANBN, fond Colecția, dosar 1139, f. 28 v. – 29 f., poz. 48.

⁵ SJANBN, fond Colecția, dosar 1150, f. 156 v. – 157 f., poz. 28.

⁶ SJANBN, fond Colecția, dosar 1150, f. 43 v. – 44 f., poz. 106.

⁷ SJANBN, fond Colecția, dosar 1139, f. 61 v. – 62 f., poz. 62.

⁸ SJANBN, fond Colecția, dosar 1139, f. 133 v. – 134 f., poz. 63.

⁹ SJANBN, fond Colecția, dosar 1139, f. 158 v. – 159 f., poz. 74.

¹⁰ SJANBN, fond Colecția, dosar 1139, f. 172 v. – 173 f., poz. 106.

¹¹ SJANBN, fond Colecția, dosar 1137, f. 15 v. – 16 f., poz. 45.

Alexandru DĂRĂBAN

La vârsta de 22 ani, adică 24 februarie 1897, Ana Bâznog s-a căsătorit cu Grigore Șorecău, june de plugar, învârstă de 23 ani, acesta fiind orfan. Martori înainte de cununie le-au fost Roman Bâznog și Alexandru Șorecău, greco-catolici. La cununie i-au ca nași pe Alexandru Șorecău și Ioana, soția sa, preotul cununător fiind Silviu Sohorca. Au fost vestiți de trei ori fără nici un impediment bisericesc. Le-a fost aplicată de către autoritățile ortodoxe ștampila de trecere la ortodoxie la data de 21 octombrie 1948¹.

Întrucât noi nu avem în posesie numai documentele cu matriculele botezaților până în anul 1909, Ana și Alexandru Șorecău figurează cu un singur copil, Nicolae, care s-a născut în 8 decembrie 1897, fiind botezat în 12 decembrie 1897 de către preotul Silviu Sohorca. I-a avut la botez ca nași pe Alexandru Șorecău și Ioana, soția sa, iar moașă pe Saveta Mihăilă Miron².

- **Calistru Bâznog**, născut în 16 august 1880, fiind botezat în 18 august 1880 de către preotul Simion Tanco. Nași au fost Ilie Alexi cu soția sa Ana, iar moașă la naștere Maria Sidor Haliță³. A decedat la vârsta de 1 ani, la data de 8 septembrie 1881, fiind înmormântat în 9 septembrie 1881 de către preotul Simion Tanco în cimitirul comunal. Cauza decesului a fost durere de pânțece⁴.

- **Maxim Bâznog** s-a născut la data de 19 iunie 1884 fiind botezat la data de 22 iunie 1884 de către preotul Silviu Sohorca. Nași au fost Ilie Alexi cu soția sa Ana, iar moașă la naștere Maria Sidor Haliță⁵. La data de 24 martie 1885 a trecut la cele veșnice fiind înmormântat în 26 martie 1885 în cimitirul comunal de către capelanul Vasile Pop. Avea vârsta de 8 luni, cauza decesului fiind tusea măgărească⁶.

¹ SJANBN, fond Colecția, dosar 1145, f. 41 v. – 42 f., poz. 9.

² SJANBN, fond Colecția, dosar 1139, f. 72 v. – 73 f., poz. 98.

³ SJANBN, fond Colecția, dosar 1138, f. 13 v. – 14 f., poz. 67.

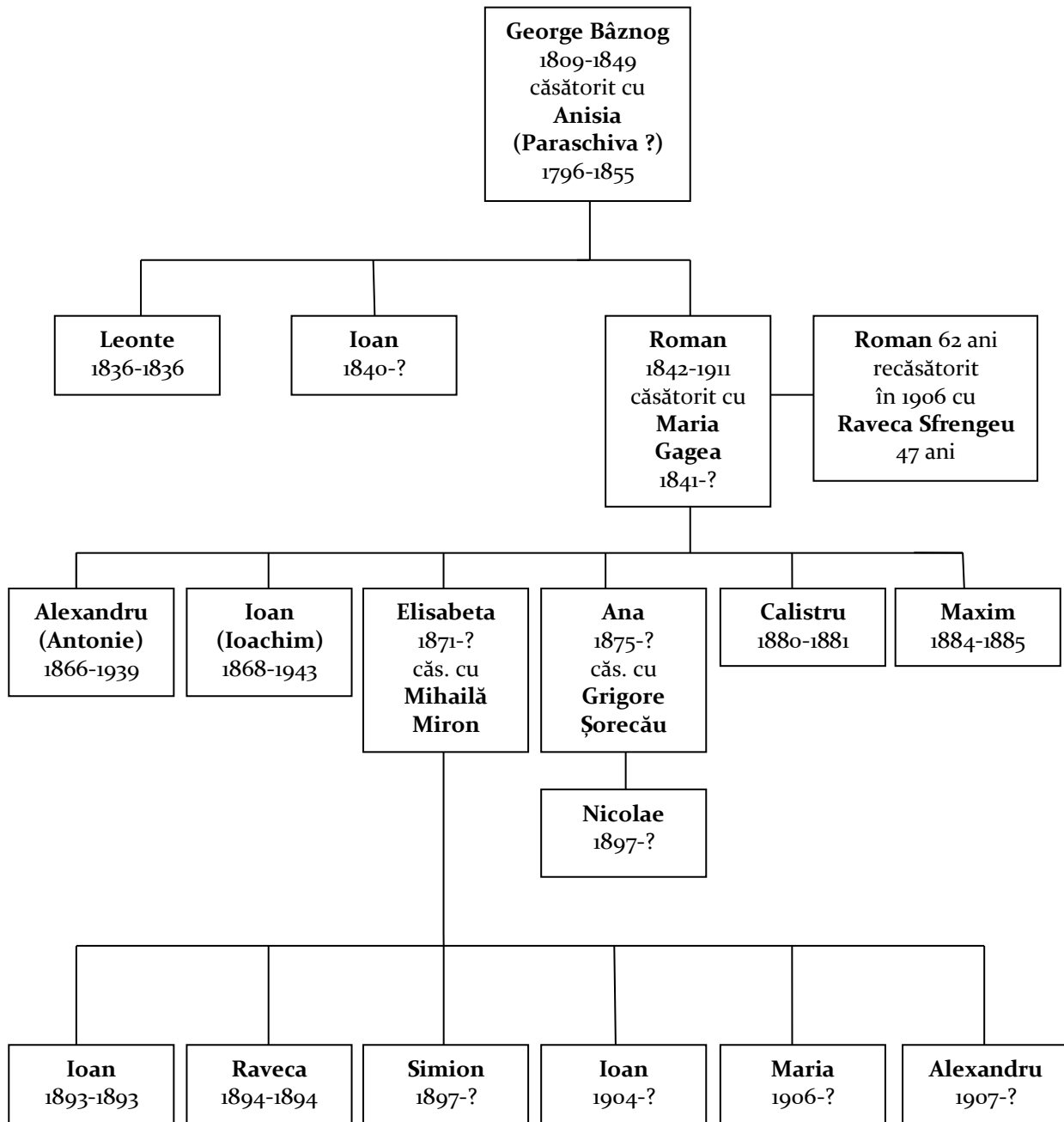
⁴ SJANBN, fond Colecția, dosar 1150, f. 60 v. – 61 f., poz. 42.

⁵ SJANBN, fond Colecția, dosar 1138, f. 59 v. – 60 f., poz. 61.

⁶ SJANBN, fond Colecția, dosar 1150, f. 92 v. – 93 f., poz. 22.

Familia Bâznog din Sângeorz-Băi

Despre originea omului

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

Oamenii admiră înălțimea munților,
puternicele valuri ale mărilor,
căderea apelor, extensiunea mărilor
și calea stelelor, însă în
admirarea lor se uită pe sine.
Sfântul Augustin

Introducere

Dintre toate întrebările ce-și poate pune omul spre rezolvare este fără îndoială mai importantă întrebarea despre sine însuși, despre om. Nu fără temei a admirat filosoful elin următoarea inscripțiune pe care a găsit-o deasupra ușii unui templu din Egipt: „Omule! cunoaște-te pe tine însuși!” în care află dânsul, și cu dânsul și alții, o mare înțelepciune.

Și dacă studiem mai profund această sentință, aflăm că în adevăr conține mult. Ea ne recomandă înainte de toate să învățăm a cunoaște pe om din toate punctele de vedere.

Și încercarea aceasta de a studia pe om, atât din punct de vedere antropologic sau al conservării sale ca individ, cât și din punct de vedere antropogonic sau al descendenței și conservării sale ca specie sau ca gen omenesc, o aflăm în adevăr în timpuri așa de vechi ca și cultura omenească.

Este adevărat că spiritul omenesc, îndemnat de o firească curiozitate ca să afle și să știe totul și ca să pătrundă și să dezlege toate misterele naturii, a izbutit în urmă a cunoaște pe om ca individualitate din toate punctele de vedere, a organizațiunii anatomice, a funcțiunilor fiziologice și pe baza acestora, a fenomenelor fizice; dar și aceasta abia numai în timpurile mai proaspete și după ce a costat o mulțime de lupte. Ca exemplu vom cita pe renumitul medic englez Will. Harvey care a descoperit și explicat circulațiunea sângelui din corpul omenesc, ceea ce astăzi toți copiii din școală o știu. Acest mare fiziolog a provocat prin această însemnată descoperire fiziologică o spaimă generală, a fost declarat de om fără Dumnezeu, și și-a pierdut postul și clientela. Aceasta s-a întâmplat acum două sute de ani trecuți.

Spiritul omenesc însă nu se mulțame cu atâta. Nu se mulțame de a cunoaște pe om numai în fazele dezvoltării sale individuale, ci merse mai departe și cercă a-l cunoaște în totalitatea sa, adică în dezvoltarea sa ca specie, cercă a-i studia întregă istoria dezvoltării sale în natură. Dacă omul poate să știe că cutare persoană s-a născut din cutare părinți, se vede oarecum silit să meargă mai departe cu întrebările: „Dar pe omul sau pe oamenii cei dintâi cine i-a născut sau cine i-a făcut?” sau cu alte cuvinte: „Care este originea genului omenesc de pe acest pământ? Cum a ajuns omul la starea de astăzi?”

Și aceste întrebări nu și le-au pus numai oamenii de astăzi, ci totdeauna și în toate timpurile, începând de atunci de când prin puterea facultăților lor intelectuale, s-au făcut

Dr. Artemiu Publiu ALEXI

stăpâni pe natură și au început a ajunge la un grad oare care de cultură. Nu a existat popor, cu începere de la cea mai depărtată antichitate, la care să nu găsim încercarea de a rezolva această problemă antropogonică, și la care să nu găsim chiar idei proprii despre originea omului, îmbrăcate însă de multe ori în forme foarte bizare.

Aceste idei, se înțelege de la sine, că nu s-au putut naște și dezvolta decât numai prin înrâurirea unor influențe puternice asupra societății omenești respective. Cele mai puternice influențe sub care s-a dezvoltat cultura popoarelor au fost, după cum foarte bine dovedește Buckle¹, fenomenele naturale, clima, nutrimentul popoarelor, precum și pământul ce produce hrana. Toate acestea au produs în diferitele țări deosebite cercuri de cugetare, varii idei cosmogonice și antropogonice; însă ideile, atât despre originea pământului cât și cele cosmogonice și metafizice, devenire pentru popoare dogme și ca atare au format baza religiunilor. Și până când omul nu a izbutit să se scoată de sub influențele naturii, i-a lipsit posibilitatea de a-și formula niște concepte clare și firești despre natură, despre om, despre pământ și despre originea acestora; iar conceptele ce și le a făcut au variat după cum puterea uneia dintre influențele amintite a fost mai mare sau mai mică. Aceste influențe nu sunt de aceeași formă peste întreg globul pământesc, și de aci urmează că și efectele lor sunt diverse în diferitele țări și că au produs asupra oamenilor deosebite asocieri de idei și diferite cercuri de cugetare. La popoarele din zona caldă aflăm alte idei antropogonice, cosmogonice și religioase ca în zonele temperate, iar la popoarele din zonele temperate altele ca în zonele reci.

Și dacă luăm în considerare starea primitivă în care a trebuit să se afle oamenii cei dintâi, nu ne putem mira nicidecum dacă ideile lor le aflăm așa de primitive, că le putem numi de-o fire copilărească, față de ideile moderne care sunt rezultatul unor studii serioase și îndelungate; ele sunt ultimul cuvânt al științei.

Ideile fantastice antropogonice, geogonice și cosmogonice, așa precum au fost la început, sunt a se considera ca efectul unei fantasii vii și bazate pe eresuri și prejudeții, prin urmare nu se pot identifica cu teoremele științifice de astăzi. Aceste idei încetățenindu-se, s-au conservat cu o adevărată sfințenie, propagându-se de la o generațiune la alta și cu cât erau mai vechi, cu atâta erau prețuite mai mult, erau considerate ca adevăruri absolute, și ca atare au servit de bază la diferitele religiuni. De aici se vede cum că dezvoltarea religiunilor de la diferitele popoare stă în strânsă legătură cu dezvoltarea ideilor antropogonice, geogonice și cosmogonice; adică despre originea omului, a pământului și a lumii.

În studiul de față ne vom ocupa cu tratarea ideilor respective a teoremelor despre originea omului, încercându-ne a expune toate acele rezultate la care a putut ajunge știința, ajutată fiind de metodele ce sunt formate pentru cercetări științifice.

Două sunt căile mai însemnate pe care se poate ajunge la constatarea originii omului.

Prima cale ne-o dă geologia cu paleontologia și cu arheologia. Pe aceasta se poate urmări dezvoltarea omului în paralel cu dezvoltarea pământului și a ființelor organice. Toate resturile de petrefacte, precum și cele de om fosil ne servesc ca niște vechi diplome din care se dovedesc că originea omului și prima lui apariție pe pământ nu sunt a se căuta în timpul istoric ci în timpuri cu mult mai depărtate, în timpurile formațiunilor geologice antediluviene, în care pământul nostru avea altă configurație și era populat cu plante și animale deosebite de cele de astăzi.

A doua cale este cea indicată de școala naturaliştilor în frunte cu Lamarck și Darwin și pe care s-a ajuns la statornicirea teoremei de descendență sau darwiniană. Prin această teoremă se dovedește, cu ajutorul selecțiunii naturale, cu ajutorul luptei pentru existență și

¹ Buckle, Geschichte der Civilisation in England, deutsche Ausgabe, I. 35.

Despre originea omului

cu ajutorul acomodării și a moștenirii naturale, unitatea lumii organice, pe care Haeckel (o o numește monistică sau monismu, a cărei lanț se termină cu omul. De aici se vede că originea omului este a se căuta și pe această cale în timpuri foarte depărtate.

Precum s-a dezvoltat pământul numai succesiv, suferind la suprafața sa o mulțime de modifițiuni, până ce a ajuns să primească forma ce o are astăzi, așa s-a întâmplat și cu ființele organice. Și acestea s-au dezvoltat succesiv în paralel cu pământul din ființe foarte simplu organizate, în ființe din ce în ce mai perfect organizate, până ce pe urmă s-a terminat cu omul, ființa cea mai perfect organizată din natură.

Teoremele despre originea omului la care ajungem pe ambele aceste căi, și care se pot considera ca cele mai importante întrebări ale filosofiei naturale, stau în raport de coordonațiune, întregindu-se și întărindu-se una pe alta.

Am zis mai sus, că știința numai ajută de metodele normale pentru cercetări științifice, a putut ajunge la acele rezultate care ne dau teoremele despre originea omului.

Ne vom opri puțin aici ca să ne familiarizăm cu aceste metode ce sunt de o însemnătate atât de mare, nu numai pentru teoremele despre originea omului, dar pentru orice teoremă și pentru orice cercetare științifică.

Precum o corabie, lipsindu-i busola va rătăci în lungul și latul mărilor și nu va putea ajunge la scop, la malul dorit, așa și naturalistul, care va cerca a face scrutări fără aplicarea metodelor prescrise, încă nu va putea ajunge la adevăratele rezultate științifice. Metodele sunt, după cum le definește dl. Maiorescu¹ - regulile după care se întrebuițează formele, elementare ale cugetării, așa, încât din certitudinea unor judecăți, să se producă certitudinea altele sau altor judecăți, adică să se opereze convingerea. Metodele sunt unicele călăuze cu care se poate ajunge la descoperirea adevărurilor, iar adevărul numai el singur poate forma temelia teoremelor științifice. Știința fără adevăr nu poate să existe; de aceea, pe adevăratul om de știință trebuie să-l caracterizeze cea mai înaltă virtute, adică iubirea de adevăr, și omului de știință nu-i este permis să recunoască în știință nici un fel de altă autoritate decât numai adevărul, și numai pe cei ce cercetează și reprezintă adevărul.

Omul, care vrea să facă știință, trebuie, înainte de toate, să se dezbrace de toate ideile și prejudițiile cu care a fost crescut, și care, de cele mai multe ori, stau în opoziție cu adevărurile științifice ce voiește să le afle.

Pentru ca să se poată ajunge la statornicirea adevărurilor științifice, naturalistul trebuie să pună în aplicare metodele pe care filosofia naturală le-a normat pentru toate investigațiunile științifice din natură. „Un metod nimerit, este mai mult vrednic decât însăși scrutarea”, afirmă foarte potrivit C. Vogt² pentru că pe nici un teren științific nu se simte o trebuință mai mare de-a avea o directivă bine determinată la facerea de scrutări, ca pe terenul științelor naturale.

Se susține cu tot dreptul, cum că una dintre căușele ce a ținut pe loc dezvoltarea științelor naturale atâtea veacuri, a fost lipsa de metode corespunzătoare.

Este știut, că științele naturale, numai de la introducerea empirismului în filosofie prin Bacon (1561-1626) a început a lua o dezvoltare mai corespunzătoare, dar empiria singură încă nu este de ajuns. Dacă voim ca empiria să aibă succes trebuie să fie cugetătoare sau filosofică³, trebuie să fie așa cum o definește foarte potrivit C. E. Bär: „Pe două drumuri se pot promova științele naturale - zice Bär⁴ - pe drumul observațiunilor și al reflecțiunilor.

¹ Logica, § 38, edit. II.

² Carl Vogt, Vorlesungen über den Menschen I. p. 22.

³ Johannes Müller Handbuch der Physiologie des Menschen II. p. 522.

⁴ Carl Ernst v. Haer, Zwei Worte über den jetzigen Zustand der Naturwissenschaften. Königsberg 1821.

Dr. Artemiu Publiu ALEXI

Mulți dintre naturaliști aderă numai la unul din aceste drumuri. Unora le trebuiesc numai fapte împlinite, iar altora numai rezultate sau legi generale. Spre fericire însă, spiritul omenesc se află arareori așa unilateral dezvoltat încât să-i fie posibil să facă investigațiuni numai pe unul dintre drumurile amintite, iar pe al doilea să-l lase neconsiderat”.

Naturalistul investigând după adevăr, are să observe metoda empiriei, dar are să-i combine cu speculațiunea filosofică. Are să facă observațiuni cât de multe, iar datele câștigate pe baza observațiunii, trebuie să le supună unei lucrări speculative sau unei reflecțiuni critice. Va să zică, naturalistul are să combine atunci, când cu lumina adevărului cercetează după legi naturale, ambele metode filosofice deodată, empiria cu speculațiunea, are să fie și naturalist și filosof, sau după Hajckel¹ filosof natural.

Și dacă se examinează mai de aproape aplicarea empiriei și a reflecțiunii, aflăm că acestea au ajuns la o perfecționare, căci așa trebuie să numim metodele mai noi, cunoscute după unii sub numirea de analiză și sinteză, sau după alții inducțiune și deducțiune.

Poetul și naturalistul W. Goethe², foarte potrivit caracterizează raportul între analiză și sinteză (cea dintâi separă, iar cea de a doua reunește părțile separate), susținând că numai ambele aceste metode reunite între sine, compun viața științei, precum inspirațiunea și expirațiunea, aceste două funcțiuni ale respirațiunii, compun viața omului.

Inducțiunea și deducțiunea se află tot în asemenea raport ca și analiza și sinteza. Prin inducțiune se leapădă orice ipoteză fără deosebire, și în mod independent se fac percepțiuni imediate și sigure. Prin aceste percepțiuni inducțiunea devine metodă empirică. Percepțiunile singuratice se pun în legătură cu alte percepțiuni deja stabilite, acestea se compară cu experiențele înrudite sau omogene, iar prin inducțiune se cercetează dacă ambele aceste soiuri de percepțiuni se află sub o lege și care este acea lege.

Prin deducțiune, care se folosește, dacă nu se pot face cercetări pe bază de observațiuni directe și nici pe calea experimentațiunii, se caută cazurile speciale de la legile generale.

Deși unii naturaliști par a adera mai mult spre una ori spre alta din aceste două metode, în cele din urmă tot se văd siliți a se folosi de ambele deodată. Astfel, de exemplu, Schleiden³ află că metoda inductivă este cel mai bun în științele naturale, dar cu toate acestea recunoaște și însemnătatea celui deductiv. John Stuart Mill din contră, aderă mai mult la metoda deductivă, căruia spiritul omenesc are a-i mulțumi cele mai glorioase triumfări pe terenul investigațiunilor din natură, dar cu toate acestea recunoaște și el că cel dintâi pas al deducțiunii, este inducțiunea directă. „Metoda deductivă constă din trei operațiuni: cea dintâi este o inducțiune directă, a doua o urmare și a treia o constatare”⁴.

Am făcut această expunere a metodelor ce trebuiesc să urmărească naturalistul, de unde rezultă, că doritorul de a putea pătrunde până în fund lucrurile și fenomenele naturii, trebuie să se folosească deoparte de empiria cu analiza și inducțiunea, iar de altă parte de

¹ Ernst Haeckel, *Generelle Morphologie der Organismen*, Ed. I. 67. c Alle wahre Naturwissenschaft ist Philosophie, und alle ivahrc Philosophie ist a Na tu rwissensch a ft. Alle wahre Wissenschaft ist in diesem Sinne Naturphilosophie*.

² „Un secol, care ignoră sinteza ca și când s-ar teme de ea, și se pune numai pe analiză, nu se afla pe calea adevărată; pentru că, ca și expirațiunea și inspirațiunea, numai ambele laolaltă formează viața științei. Separarea și reunirea sunt două acte de viață ce nu se pot despărți. Este dar mai bine zis, cum că este indispensabil ca să se procedă de la singuratic la totalitate și de la totalitate la singuratic, și că cu cât se vor ținea mai strâns laolaltă și mai vivace aceste funcțiuni ale spiritului, tocmai ca expirațiunea și inspirațiunea, cu atâta va fi îngrijit mai bine pentru știință și pentru amicii ei”.

³ Schleiden, *Grundzüge der wissenschaftlichen Botanik*, §3 «Methodik»

⁴ John Stuart Mill, *Die inductive Logik*, trad. Braunschweig. 1849.

Despre originea omului

deducțiunea cu sinteza și deducțiunea. Numai întrunind ambele acestea, va putea tălmăci misterele naturii, și va putea afla legile naturale, acele legi eterne ce compun armonia naturii eterne.

Numai cu aplicarea ambelor acestor metode, au ajuns naturaliștii de astăzi, de-a rezolva în mod satisfăcător și întrebarea despre originea omului despre care se tratează în acest studiu.

Pentru ca cititorul să poată pricepe cu destulă obiectivitate dezlegarea acestei întrebări serioase, voi expune dezvoltarea ideii despre originea omului la diferitele popoare, precum și la diferitele școli filosofice, apoi voi face împreună cu cititorul o călătorie prin timpuri foarte depărtate de noi, în lumi cu totul noi, în care aflăm alte animale, alte plante și cu totul alte raporturi de viață decât cum suntem deprinși a vedea în lumea de astăzi.

(Continuare în numărul viitor)

Sursa: *Convorbiri Literare*, București, anul XXIII, 1889, nr. 8, p. 690-697.

Scrisori de pe frontul „Marelui Război” în arhiva personală a învățătorului Ioan Marcu din Sângeorz-Băi

79

1915, decembrie 21, Galiția.

Te salut cu bucurie pe Dumneata, domnul învățătorul meu, eu Jarda Donise, al tău școlar, și mă mulțumesc că ți-ai bătut pieptul cu mine și m-ai învățat a scrie și a citi, ce atunci, eram bolând și gândeam că-i numai așa, iar azi, tot dus prin țări străine, îmi aduc aminte de cuvintele dumitale și te salut cu bucurie prin astă mică cărticică eu, Jarda Donise (s. n.).

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 40, f. 1, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în Războiul din spatele tranșeelor. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 111.

80

1915, decembrie 31, Rusia

Stimate d-le învățător

Prin puține șire îți fac de cunoscut, al D-tale sătean Grigore, că-s la viață după mila lui D-zeu și Maicii Precistă.

Timpul pe aici în pusta asta de Rusie, friguros, destul, D-zeu știe, și nu-i omăt, nu așa mare, ger și vânt, oamenii-s greco-catolici ca și noi și au trăit până amu destul de bine, pădurile-s pe ei și bucate se fac numai secară și orz și grâu, mălai n-am văzut deloc, apoi, ca cum (sic!) a fost pe la noi în vremurile de demult, ei n-au par de fier de ridicat la lemne, numai cu de lemn, și-s tare necultivate, noi ne aflăm de la Blelistos la stânga, acolo poți găsi nost ținta D-ta pe mapă (s. n.).

Apoi, îți poftesc tot binele și sănătate d-le, și la doamna și la Tiberiu și la toată familia, d-le.

Cu mare dor scriu epistola asta și eu, de copii și de Maica Sfântă Biserică, facă-se numai odată să le mai văd, apoi, fie voia D-lui, deplin.

Ce-am avut la bancă am înțeles că s-a fructificat, nu-s numai puțini.

Apoi, îți poftesc totodată, și sărbători fericite, D-le învățător, la întregă familia, D-le.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 3, f. 2, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în Războiul din spatele tranșeelor. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 111.

**Scrisori de pe frontul „Marelui Război” în arhiva personală a învățătorului
Ioan Marcu din Sângeorz-Băi**

82

<1915>, <f. 1.>

Iubite frate!

Am primit scrisoarea ta, m-am și bucurat și m-am întristat, pe de altă parte, știind prea bine că cei invadați din frații noștri vor suferi de pe urma vandalilor. Foarte bună idee ți-a venit să mergi la Bistra. Oricum, ești mai ferit de specimene...

Munții noștri, în împrejurările actuale, sunt mai izolați decât alte ținuturi. Apoi să știi dragă, că vom merge de pe aceste plaiuri. Regimentul 64 din Braiste s-a mutat la Wien[a], Regimentul 2 din Brașov se duce și el în Austria, iar regimentul nostru va merge ori în Praga, ori Königgrätz. *Ne-nstrăinăm de pe plaiurile noastre departe de casele noastre dragi și departe de ai noștri copii, părinți, prieteni și cei dragi.*

Și, D-zeu știe ce soarte vom mai ajunge și care vom mai scăpa cu viață de pe acele locuri străine. Avem nădejdea fermă în Cel Atotputernic, că doar ne-a milui cu o pace cât mai iute.

De acum se umple paharul suferințelor și când î-l vor bea, cine știe de nu va fi amarul din el venin otrăvitor (s. n.).

Până la altă ocazie, cu drag, Iulius Coroi.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 23, f. 9, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în Războiul din spatele tranșeelor. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 112-113.

85

1916, februarie 21, Nadvorna.

Prea stimate domnule învățător

Prin puține cuvinte îți fac de cunoscut că până în ziua de azi mă aflu deplin sănătos, mulțam Tatălui Ceresc.

Asemenea vă poftesc și D-voastră și la familia D-voastră să vă dăruiască bunul D-zeu.

Mai departe, vin a-ți face cunoscut cum că, de 1 an și 7 luni, de când ne-am lăsat vetrele noastre pustii, și am trecut munții Carpaților în Galiția, dar, pe lângă toate acestea, nu-s harnic să mulțumesc la D-zeu, că m-am acoperit atâta vreme, fără de a fi cât de puțin în front linie, unde se înțelege de sine, că e foarte înspăimântător (s. n.), mai întâi, de bună seamă, de la prima mobilizare, am fost 7 luni la gefecs tren¹ și, au mai trecut gloanțe și peste capul meu, mai cu seamă, de tun, dar la 1 mărtisor 1915, al nostru batalion a fost împărțit la altele, căci n-am rămas numai câte 30-40 feciori la o companie, dar eu am rămas la divizion-tren², până în august 1915, atuncea și atunci, aceste trenuri s-au împărțit la alte trenuri.

Și eu, mai întâi, prin vijgă³ de doctor am mers la Armee Etap[pe] Comando Raport, și domnul maior m-a trimis la un ferde¹ spital în Nadvorna și aici am petrecut, până în ziua de

¹ Gefechts-Train = tren de luptă.

² Trenul divizionar.

³ Viza, decizia medicală.

**Scrisori de pe frontul „Marelui Război” în arhiva personală a învățătorului
Ioan Marcu din Sângeorz-Băi**

azi.

Tot am gândit, doar voi putea căpăta cât de puțin concediu, dar văd că aicea nu se dă, ca să-mi mai văd odată muiera, copiii, țara mea, satul meu și locurile noastre, dar văd că nu căpătăm.

Apoi, mi-au scris muiera că, copilul cel mai mărișor, umblă la școală și tocmai într-a D-voastre clase.

Mai din toamnă mi-au fost scris că nu prea vrea să meargă, dar acum îmi scrie că merge și, încă învață cât de cât. Totuși, îmi pare bine, că de voi avea zile, să mă întorc din resbel, mă voi bucura de ei, văzând că știu cât de puțin pentru treburile economiei.

Apoi, eu gândesc, după D-zeu, că tot noi, adică, cum zice ungurul, négyes szeptetseg, adică monarhia noastră, nemți, turci și bulgari, vom fi biruitorii, și să deie Bunul D-zeu (s. n.).

Apoi, voie bună și sănătate vă poftesc domnule învățător, asemenea, la familia D-voastră, voie bună la ceilalți domni învățători, la d-nii preoți, și la întreg senatul.

Și doresc, ca bunul și Atotputernicul D-zeu să aducă aceea zi de bucurie și de pace, care o așteaptă toată lumea.

Și, să ne mai întâlnim, care vom mai avea noroc și soarte, de mai scăpat cu scăpat cu zile din bătaia ast lungă și mare, prin aceste cuvinte să rămână de bine voitori. Salutare.

Cordoș Domide, zugsführer, K[aiserliche] u[nd] K[önigliche] Et[appe] Pferdespital, No. V., Nadvorna, Galiția.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 21, f. 2-3, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în *Războiul din spatele tranșeelor. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud*, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 114-115.

98

1916, iulie 23, <f. 1.>

Epistola 23/7

Stimate frate și cumnată și iubiți nepoți!

Am primit epistola de la Dumneavoastră și, văzând că sunteți bine, ne-am bucurat cu toți, dar poftind de la bunul Dumnezeu ca puținele mele rânduri să vă afle în cea mai mare fericire, de la Atotputernicul D-zeu.

Și noi, iaca, suntem bine și avem o fată de jumătate de an și crește bine și este foarte vigană² și frumoasă și zice, tata și papă, și eu am venit numai pe două săptămâni acasă, și de luni iar plec, cu vreo 40 de oameni și, am plată, 15 coroane pe ziuă, la domnul care ai fost tu în Borgo bistrița, cu Ilieșiu.

Și am făcut 600 de coroane în 8 săptămâni, am sosit cu acelea acasă și, mulțumesc la Atotputernicul D-zeu că nu sunt dator de la nime, și avem vacă cu lapte bună și porc pentru slănină și scroafă a fâta, tocmai în ziua de Ilie Proroc³, fată.

Și, mai avem puțini bani, și mulțumesc eu la Atotputernicul D-zeu și timpul pe aici, îi tot așa, ca și pe acolo.

¹ Pferde = cabaline.

² Sănătoasă, voinică.

³ 20 iulie.

**Scrisori de pe frontul „Marelui Război” în arhiva personală a învățătorului
Ioan Marcu din Sângeorz-Băi**

De la miliție nu o știu, nici de la Coroi.

Cu aceste puține cuvinte vă salut pe toți, al dumatile frate Iosif și Elena, și fiica cea mică, Aurelia.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 47, f. 49-50, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în *Războiul din spatele tranșeelor*. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 129.

99

1916, iulie 24, Câmpul luptei

Stimate domnule învățător!

Foarte plin de bucurie am primit cartea poștală de la domnul învățător și, foarte mare bucurie m-a aflat, văzând și citind că vă aflați bine. Dar rog pe Bunul Dumnezeu, ca tot așa să vă afle și de acum înainte, în cel mai bun rând și sănătos.

Dar despre mine, al D-voastră consătean Buia Ioan, încă veți ști, domnule învățător, că mă aflu bine, sunt sănătos, mulțam la Bunul D-zeu, numai foarte mi-i și urât.

Că, văd căci acuma, nu mai știm ce a mai fi și de la noi, și de D-voastră pe acolo poate așa fi venit în concediu.

Dar acuma s-au început mari ofensive, dar noi tot în loc suntem, unde am fost, nu ne-am dat stelungul¹. Apoi, m-am bucurat că baremi D-voastră ați avut noroc de nu veniți în năcazul acesta.

Iar am citit de muieri cum cosesc. Dar ce amar ar face, că noi, care am putea lucra stăm pe aici (s. n.).

Dar mai multe noutăți nu vă pot spune, fără vă gratulez cu deplină sănătate și bucurie, domnule învățător, cu la toată familia D-voastră, mă rog, d-le învățător, spuneți vești bune și la a mea familie.

Vă doresc din inimă și la revedere, rămânem, Buia Ioan. Mă rog de răspuns, dacă faceți bine.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 14, f. 16, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în *Războiul din spatele tranșeelor*. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 130.

132

1918, iunie 15, Budria, Italia

Din depărtare, 15 VI 1918

Prea iubiți și neuitații mei consăteni, Domn, Doamnă, copii

Primiți cu bucurie puține șire de scrisoare de la mine, al D-lor Voastre cunoscut A. Sohorca și anume, până la moment sunt bine și deplin sănătos și aflați că sunt în prinsoare în Italia din 19 august 1917 și suntem mai mulți de la noi aici la un loc 7, toți sănătoși, ne

¹ Poziția.

**Scrisori de pe frontul „Marelui Război” în arhiva personală a învățătorului
Ioan Marcu din Sângeorz-Băi**

ocupăm cu economia, timp frumos.

Salut pe Doamna, copiii și pe ai mei. Răspuns.

Sohorca Alexandru, Prigi de Guera, Budria, Provincia Bologna, Italia.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 70, f. 5, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în *Războiul din spatele tranșeelor. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud*, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 156-157.

144

1919, ianuarie 15, <f. 1.>

Frate Ioane!

Nu ne-am mai întâlnit de când fuserăm în Năsăud, după banii lui... și de atunci însă în periferia roșiei¹ foarte multe s-au schimbat.

Tu ai fost la alba Iulia, dar nu știi că, în Marele Sfat Național, nu ești și tu ca membru ales în Comisiunea organizatoare a învățătorilor ce a fost convocată la Sibiu pe 10/23 919, de către Congresul învățătorilor.

Nu sunt în clar cu convocarea aceluia congres și amânat pe timp nehotărât! Dacă știi, dă-mi ceva lămuriri?!

N-ar fi oare consult – ba eu, aflu chiar de lipsă, ca să mișcăm și de pe Valea Someșului, ba, toți din comitat – față de pretensiunile ce le avem și care încă guvernul maghiar, încă nu ni le-a dat – precum nesocotința anilor de serviciu, ajutor de război, adaus personal, ajutor familial, bani pentru talpă² - ca așa, să nu rămânem de tot fără ele.

Cred și sperez că, cu ajutorul lui D-zeu, întrupându-se România Mare, *cea mult dorită de toată suflarea românească, ne-a râde și nouă, învățătorilor, soartea și, de aici încolo, de la catedrele noastre, vom prelege numai la dulcea noastră limbă* (s. n.).

Au fost destule suferințele noastre. D-zeu ne-a ascultat și ne-a și mângâiat.

Aștept cu mare interes organizarea școalelor noastre.

Până atunci însă, scrie-mi.

Al tău prieten

I/15 919.

Densușianu.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 29, f. 1, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în *Războiul din spatele tranșeelor. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud*, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 174.

255

<sine dato> <f. 1.>

Prea iubite frate și cumnată și nepoți și nepoate
Noi ne aflăm deplin sănătoși, care v-o poftim și Dumneavoastră, de la Bunul și Îndu-

¹ Aici, cu sensul de evoluția împărăției/Monarhiei Austro-Ungare.

² Încălțăminte.

**Scrisori de pe frontul „Marelui Război” în arhiva personală a învățătorului
Ioan Marcu din Sângeorz-Băi**

ratul Dumnezeu, și, mă foarte bucur, iubite frate, că te afli deplin sănătos cu familia dimpreună și, îți foarte mulțumesc frumos de epistola trimisă, că văd, că te afli sănătos și, zi și noapte, tot la Dumnezeu mi-a stat gândul, că știe Dumnezeu, cu resbelul acesta, ce-i păți și, să-ți ajute Dumnezeu să-ți îplinești pofta ce-ți v-ai promis, că mare dor aș avea să te mai văd odată cu toată familia și cu iubita cumnată și, mai departe, și pe aicea-i tare rău, că bărbați mai nu-s, și p-aici acuma-ai asentare până la 45 ani (s. n.), și eu, cumnatul Dumitale, aș tot pica, nu știu acuma cu cercarea asta, ce-o fi mai departe, iubite frate, tot cuget, dar îți va da Dumnezeu gândul să vii de acolo, să nu mai stai acolo, într-atâția, la resbel.

Cu aceste puține cuvinte rămânem, de bine voitori, te îmbrățișez, iubite frate și cumnată.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 47, f. 52, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în Războiul din spatele tranșelor. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 274.

256

<sine dato> Spital Reserve K. u. K. Nagy Becsberek

Prea Onorate Domnule învățător

Am primit cu mare bucurie, am primit și cetit cartea de la D-voastră, văzând că sunteți sănătoși și sunteți curajoși, nu vă temeți de pismașul¹ nostru și aveți nădejde de după D-zeu, că îl vor bate iar, cum l-au bătut în anul trecut; mai departe, mă mulțamesc foarte frumos de bunăvoința care a-i arăta-o de mine prin epistola trimisă și, *îmi pare foarte bine, căci nu te-au făcut cătană și ai rămas, fără de a purta grija cătunii, ba, mă bucur căci mai este cine să învețe și pe familiile rămase de noi în neazuri și suferiri, ba, a le da și un coraj bun în timp de neaz* (s. n.).

Vă doresc tot binele, prea Onorate Domnule, D-zeu ne mângâie pe toți ca, în scurt timp pe noi să ne elibereze și pe Dumneavoastră să vă desgândureze, sau să ne mângâie, prin o întâlnire cât de grabă.

Tot binele și sănătate poftesc la întreaga familie, onoratului domn, Șpaimoc Ladislau, zugführer², 4 Reserve Spital, abtailung³, zimmer nr. 13, Nagy Becs berek, Totontal Megye⁴.

SJANB-N, fond personal *Marcu Ioan*, d. 68, f. 7, în Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin (ed.), în Războiul din spatele tranșelor. Contribuții documentare referitoare la județul Bistrița-Năsăud, Cluj Napoca, Argonaut, 2017, p. 275.

Sfârșit.

¹ Vrașmașul, dușmanul.

² Caporal.

³ Despărțământul; aici, cu sensul de subunitate a spitalului.

⁴ Comitatul Torontal.

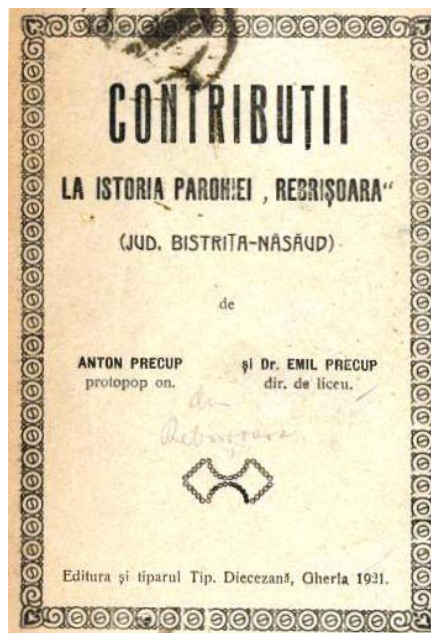
Serata Căminului Cultural din Rebrișoara la Sângeorz-Băi

Pentru sporirea fondurilor bănești, căminul cultural „Anton Precup” din Rebrișoara, a aranjat o serată dansantă în stațiunea balneo-climaterică Sângeorz-Băi, sala restaurantului „Hebe”.

În numeroasa asistență, remarcăm prezența: d-nei ministru Sasu cu familia, colonel Constantinescu, lt.-col. Constantinescu, E. Velceanu comisarul Guvernului pe lângă Administrația Averilor grănicerești, insp. Teodorescu, primar Ștefan Lupu, dr. Scridon, judecător, dr. Oana medic, Tuța Nichifor, Th. Fodoreanu, dr. Vancea fost prefect, fam. prof. Emil Mărcușiu, dr. Lazar, d-na Grigorescu, dr. Emil Gagea, dr. Cociuban, dr. Petreanu medic, dr. Ștefănuțiu, Vasile Moisil, prof. Procopovici, dr. Ciorba medic, prof. Barna, V. Țifu, d-na Nestor, Meruța Pompeiu, prof. Stoia, notar Oancea, dr. Niculiță Pop, părintele greco-catolic Anton Buga, căpitan Rusu, Vasile Prădan, L. Chinteanu, P. Sârb, E. Ionașc, prof. Mute, I. Tiarca, dr. Turcu, avocat Rodna, înv. Blaga, Tutunaru, D. Sângeorzan, D. Bodiu, O. Irini și foarte mulți studenți, studente și d-șoare din stațiune sau satele vecine.

S-a petrecut minunat într-o atmosferă curat românească.

Sursa: *Curentul*, București, Anul X, 1937, nr. 3411, p. 9

Viața ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Contribuția mirenilor

Emil Tișcă

Emil Tișcă s-a născut la 8 septembrie 1881 în Bran, într-o familie de preoți. Tatăl său era paroh ortodox la Moieciu de Sus. În „Caietul testamentar”, Emil Tișcă mărturisește că s-a născut la 9 septembrie, în comuna Șimon-Bran, în comitatul Făgăraș, astăzi județul Brașov¹. Primele clase le-a urmat la Moieciu de Sus², iar următoarele în Bran.

A urmai apoi Școala reală din Brașov și Școala Superioară de Comerț din Brașov³.

După trecerea bacalaureatului, în 1899, s-a înscris la Academia Orientală din Budapesta⁴.

Ca student, a fost secretarul Societății „Petru Maior” și cantor la capela ortodoxă românească din Budapesta. Studiile din capitala ungară le-a făcut cu sprijinul unei burse venite din partea Fundației Gojdu.

După încheierea studiilor și efectuarea stagiului militar, Emil Tișcă a activat vreme de două decenii în cadrul mai multor bănci din Năsăud⁵. Aici s-a căsătorit cu Iuliana, născută într-o familie vestită a Năsăudului, Mureșianu. În anii petrecuți la Năsăud, Emil Tișcă s-a remarcat printr-o serie de acțiuni culturale și patriotice. A fost membru fondator al Despărțământului Năsăud al Astrei, a avut inițiativa de construire a bisericii ortodoxe din acest oraș, a contribuit la înființarea corului năsăudean⁶.

A inițiat acțiunea de strângere de fonduri pentru realizarea unui bust al poetului George Coșbuc⁷.

Pentru tot ce a făcut pe plan economic și cultural în părțile Năsăudului, a fost decorat cu „Coroana României” în grad de ofițer⁸. La izbucnirea războiului, în 1914, a fost mobilizat și timp de doi ani a servit în armata austro-ungară⁹. Atunci când armata română a

¹<https://www.gazetanord-vest.ro/2019/01/emil-tisca-personalitate-marcanta-a-vietii-politice-si-culturale-satmarene-in-perioada-interbelica/>. Accesat 08.08.2023.

²https://www.gazetanord-vest.ro/2024/06/emil-tisca-un-adevarat-arhitect-al-spiritului-civic-si-cultural-al-satmarului-interbelic/#google_vignette. Accesat 18.04.2024.

³<https://www.gazetanord-vest.ro/2019/01/emil-tisca-personalitate-marcanta-a-vietii-politice-si-culturale-satmarene-in-perioada-interbelica/>. Accesat 08.08.2023.

⁴https://www.gazetanord-vest.ro/2024/06/emil-tisca-un-adevarat-arhitect-al-spiritului-civic-si-cultural-al-satmarului-interbelic/#google_vignette. Accesat 18.04.2024.

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

Alexandru DĂRĂBAN

intrat în Năsăud, Emil Tișcă s-a înrolat în armata română cu gradul de căpitan, fiind desconcentrat la sfârșitul lunii decembrie 1919¹. În perioada năsăudeană, Emil Tișcă a avut și o bogată activitate publicistică². A publicat „Povețe și îndemnuri pentru țărani” (în colaborare) în *Contemporanul*, a publicat „Bancherul din provincie” și „Trandafirii Sfântului Dumitru”, ultimele două fiind traduceri, apoi „Năsăudul și ce ar trebui să se facă pentru ridicarea lui” și „Situția economică a Ardealului de Nord”³. Publicistic a colaborat la numeroase reviste, printre acestea numărându-se *Revista economică*, *Familia*, *Tribuna*, *Libertatea* și altele.

Mutându-se la Satu Mare, Emil Tișcă a jucat un rol important și în cadrul comunității ortodoxe din Satu Mare, lui i s-a încredințat funcția de prim-epitrop, adică administrator al averii bisericii. Idealul cel mai arzător al lui Emil Tișcă a fost să vadă construită o catedrală ortodoxă în Satu Mare⁴. Visul i-a fost îndeplinit, când în iunie 1940 a avut loc sfințirea catedralei ortodoxe „Adormirea Maicii Domnului”⁵. La edificarea acestui lăcaș de cult, Emil Tișcă a contribuit personal cu importanta sumă de 500.000 de lei, precum și cu un candelabru splendid⁶.

A încetat din viață la 1 aprilie 1965. A fost înmormântat printr-o ceremonie simplă, așa cum și-a dorit-o, în cimitirul de lângă Gară⁷.

Sandu Manoliu

Sandu Manoliu s-a născut la 11 septembrie 1896 în orașul Bacău. Dinspre tată, obârșia lui este dintr-o veche familie moldovenească, cea a logofătului Manoli Rugină din Luncani. Tatăl său, Emil Manoliu a fost institutor la Bacău, iar mama sa, Eleonora Clinescu se trăgea din ținutul Neamțului, dintr-o veche familie răzășească, cu câteva generații de preoți. Sandu Manoliu este al optulea fiu din cei 14 copii pe care i-au avut părinții lui. La vârsta de 12 ani rămâne orfan de mamă, însă este crescut cu mult devotament de sora sa mai mare, Ștefania. De statură aproape mijlocie, plătând fizicește, era blond, cu o privire pătrunzătoare și expresivă. De la mama sa moștenise bunătatea sufletească, duioșia, sinceritatea și omenia. Pasiunea lui cea mai mare era aceea de a citi și, oriunde pleca, în bagajele lui aveau întâietate cărțile. De foarte multe ori, dimineața, cei apropiați îl găseau cu o carte în mână, după o noapte întregă de lectură pasionată.

Copilăria și-a petrecut-o la Bacău, orașul său natal, apoi, pentru puțin timp, la Roman, după care s-a mutat cu familia la Iași, unde și-a făcut toate studiile sale – primare, secundare și universitare (1904–1919). Pentru a-și asigura propria existență, dar și a celor două surori, rămase fără nici un sprijin, dar de care nu avea să se despartă până la sfârșitul vieții, Sandu Manoliu a predat lecții în particular sau ca suplinitor la școlile secundare din

¹ <https://www.gazetanord-vest.ro/2019/01/emil-tisca-personalitate-marcanta-a-vietii-politice-si-culturale-satmarene-in-perioada-interbelica/>. Accesat 08.08.2023.

² *Ibidem*.

³ https://www.gazetanord-vest.ro/2024/06/emil-tisca-un-adevarat-arhitect-al-spiritului-civic-si-cultural-al-satmarului-interbelic/#google_vignette. Accesat 18.04.2024.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ <https://www.gazetanord-vest.ro/2019/01/emil-tisca-personalitate-marcanta-a-vietii-politice-si-culturale-satmarene-in-perioada-interbelica/>; accesat 08.08.2023.

Viață ortodoxă năsaudeană între anii 1900-1948

Iași, în perioada anilor 1915–1916 și 1918–1919 (Școala Normală „Vasile Lupu”, Liceul Național, Seminarul Pedagogic și Liceul Militar).

În primăvara anului 1919, la 22 de ani, a reușit să intre în învățământ ca profesor suplinitor la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași. În anul următor a fost numit profesor titular la catedra de filozofie și română la Liceul „Codreanu” din Bârlad, însă nu a funcționat la această școală, obținând detașarea la Școlile Secundare din Iași (1920–1924).

A fost detașat, mai întâi, la 1 septembrie 1924 ca profesor de pedagogie și română la Școala Normală din Năsăud, când i s-a încredințat și direcțiunea acestei școli. Un an mai târziu, a fost transferat definitiv pe această catedră, iar la 10 decembrie 1927 Sandu Manoliu a devenit profesor definitiv la catedra de științe pedagogice a Școlii Normale din Năsăud, până la 22 octombrie 1930, când a fost înlăturat de la conducere, iar apoi se stinge prematur din viață la vârsta de 34 de ani. Sandu Manoliu a desfășurat pe parcursul scurtei sale vieți o intensă activitate didactică, publicistică și de conducere, în implicarea construirii bisericii ortodoxe din Năsăud, cu o serie întregă de înfăptuiri¹.

Dr. Andrei Monda

Născut în 18 august 1855 din o veche și fruntașă familie cărturărească din Bistrița Bârgăului, după ce a terminat școala primară în satul natal, a urmat Liceul Inferior Evanghelic Luteran din Bistrița, de undea trecut la Liceul Grăniceresc din Năsăud².

Bacalaureatul și l-a luat în anul 1879 la liceul din Blaj. Apoi, s-a înscris la Facultatea de Medicină din Cluj, de unde, în anul 1882, s-a transferat la Viena³. După obținerea doctoratului în medicină, făcuse practică la un spital din Viena⁴.

În anul 1888 a fost ales medic de circumscripție cu reședința în comuna grănicerească⁵ Sângeorzul Românesc (actualmente Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud) unde, timp de 33 de ani, a fost un bun povățuitor al poporului din întreaga circumscripție, mai ales al locuitorilor din această comună⁶. În acel an s-a căsătorit cu Rafila Șandor fiica unui preot de pe Valea Mureșului. Cât a trăit la Sângeorz, a muncit cu dragoste și râvnă pentru binele acestei comune⁷.

În acea perioadă nu exista nici o parohie ortodoxă în zonă, speranțele pentru reînvierea ortodoxiei pe acele meleaguri revenindu-i ieromonahului Ioachim Bâznog, fiu al Sângeorzului. Toate speranțele puținilor credincioși ortodocși din zonă pentru realizarea dezideratelor lor s-au îndreptat către ieromonahul Bâznog⁸. Doctorul Andrei Monda s-a numărat printre inițiatorii întocmirii unui memoriu adresat Episcopiei Ortodoxe din Cluj privind înființarea și construirea unei biserici ortodoxe la data de 14 iulie 1922⁹. Datorită represaliilor la care a fost supus călugărul Bâznog, acesta va trimite o carte poștală, în regim de urgență, episcopului Nicolae Ivan, precum și un memoriu, cu tot ceea ce s-a întâmplat

¹ Tanco, *Virtus - II*, Bistrița, 1974, p. 282-284.

² Alexandru Dărăban, „Dr. Andrei Monda, un sprijinitor al Ortodoxiei în Sângeorz-Băi”, în *Renașterea*, Cluj-Napoca, XXVI(2015), nr. 3(299), p. 1.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Dărăban, *Pagini*, p. 165.

⁷ *Gazeta Bistriței*, VI(1926), nr. 3, p. 2; Dărăban, „Dr. Andrei Monda”, p. 1.

⁸ Dărăban, *Un sprijinitor*, p. 50.

⁹ AAVFC, document din 1/14 iulie 1922.

procurorului Tribunalului Bistrița¹.

La data de 13 ianuarie 1926 a trecut la cele veșnice, în vârstă de numai 70 de ani. Înfirmarea a avut loc la data de 15 ianuarie 1926, serviciul fiind oficiat de octogenarul protopop Grigore Pletosu, asistat de preotul Aurel Monda și profesorii de religie Constantin Flămând² și Liviu Greabu³.

Anton Domide

Profesorul Anton Domide s-a născut în comuna Șanț (azi în județul Bistrița-Năsăud) la data de 18 decembrie 1880⁴. Ca toți copiii descendenți de grăniceri, a urmat, mai întâi, la școala primară din sat și, apoi, la Norma din Năsăud, după care a trecut la gimnaziul superior fundațional⁵, parcurgând clasele I-IV. Probabil, mijloacele materiale modeste au decis etapa următoare pentru fiul de țărani ca să ajungă la Preparandia de stat maghiară din Deva care acorda burse numeroase pentru atragerea românilor și sașilor în capcana maghiarizării⁶.

Părăsește Ardealul pentru a se duce la Pesta, la Pedagogia Superioară, urmând cursurile trei ani. A ajuns la Preparandia română greco-catolică din Gherla unde a predat matematica, fizica, chimia, științele naturale, geografia și astronomia⁷.

Prin 1908, în urma unei așa-zise fapte ireverențioase la adresa vlădiciei, a fost mutat la un liceu foarte îndepărtat din Ungaria. Acolo l-au aflat evenimentele din anul 1918 din Transilvania.

S-a întors grabnic la Cluj unde a funcționat ca profesor și funcții de conducere la mai multe școli din Cluj, având și alte activități profesionale și obștești⁸.

Din această ultimă poziție îl găsim implicat și în problemele ortodoxiei de pe Valea Rodnei, din perioada interbelică, cu centrul său de renaștere Sângeorgiul Român, apoi Sângeorz-Băi. Lupta pentru renașterea ortodoxiei pe aceste meleaguri a dat-o ieromonahul athonit Ioachim Bâznog, fiu al Sângeorzului⁹. Acesta a început construirea unei bisericii ortodoxe, i-a fost demolată, a fost maltratată de către confrății greco-catolici locali, aici incluzând și autoritățile civile locale. Lucrările de zidire a bisericii au stagnat până în august 1925 când conducerea lucrărilor i-a fost încredințată profesorului Anton Domide, avându-l alături pe ieromonahul Ioachim. Sub conducerea acestuia s-a ajuns ca la data de 30 octombrie 1925 lucrările să fie puse sub acoperiș¹⁰.

La data de 12 iulie 1926, profesorul Anton Domide anunța Episcopia că biserica era terminată și că în termen de trei săptămâni să aibă loc sfințirea ei¹¹. Pentru a fi mai convingător, trimite un raport mai detaliat¹².

¹ Dărăban, *Ieromonahul*, p. 52 - 54.

² Idem, *Un sprijinitor*, p. 51.

³ *Gazeta Bistriței*, Bistrița, VI(1926), nr. 3, p. 2.

⁴ Dărăban, *Pagini*, p. 168.

⁵ Idem, „Profesorul Anton Domide (1880-1944)”, în PS, XI(2022), nr. 7(119), p. 24.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Idem, *Pagini*, p. 168.

⁸ Tanco, *Virtus - VII*, p. 334-338.

⁹ Dărăban, *Pagini*, p. 169.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, p. 171.

¹² *Ibidem*.

Viață ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948

Actul de sfințire al Bisericii Ortodoxe, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, a avut loc la data de 15 august 1926 în prezența a aproximativ trei mii de locuitori, aceasta fiind prima biserică ortodoxă ridicată pe aceste meleaguri după 1918¹. Având în vedere că administrarea bisericii din Sângeorz ca filie a parohiei Năsăud, prin preotul Ilarion Boțiu, aduceau pagube, atât în ordin material, cât și de ordin moral, Anton Domide trimite un raport către Episcopie în care cerea scoaterea bisericii de sub jurisdicțiunea din Năsăud, să aprobe transformarea ei în mănăstire cu cel puțin doi călugări, ca să devină autonomă². Transilvania fiind cedată în toamna anului 1940, s-a refugiat în casa fiului său, la Timișoara, unde a lucrat ca profesor la Liceul „Constantin Diaconovici-Loga” până în 1942, când s-a pensionat. A murit la 4 decembrie 1944.

Dr. Laurențiu Oanea

S-a născut pe 16 august 1888, la Sângeorzul Românesc, județul Bistrița-Năsăud. Era fiul lui Pantelimon și Pelagia Oanea, de confesiune greco-catolică, cu domiciliul pe Strada Principală nr. 121. Moașă la naștere i-a fost Irina Isip Lazar, iar nași la botez Vasile și Saveta Măriuş. A fost botezat de preotul greco-catolic local Silviu Sohorca care a făcut și înscrierea în Matricula Botezaților³.

Clasele primare le urmează în locurile natale în cadrul școlii confesionale⁴. Între 1899-1907 urmează Gimnaziul superior fundațional din Năsăud care, mai târziu va deveni Liceul Grăniceresc. A urmat susținerea examenului de maturitate la care au fost admiși 34 de candidați. Laurențiu Oanea, în urma examenelor susținute, a obținut calificativul de matur cu eminentă, alegându-și cariera juridică⁵.

Anii petrecuți la gimnaziul năsăudean s-au caracterizat, în majoritate, cu calificativul eminent și cu purtarea morală bună, îndreptându-și pașii către cursurile Facultății de Drept din Cluj, frecventând până în 1911 și Universitatea din Budapesta. După absolvire va practica avocatura în Tg. Mureș. A colaborat începând cu anul 1908 la ziarul românesc din Ardeal.

În urma activității depuse în perioada premergătoare izbucnirii războiului, pericolul ce-l reprezenta ca lider de opinie al românilor după intrarea României în război de partea Antantei, Laurențiu Oanea fusese internat în anii 1917-1918 la Sopron (Ungaria). Eliberat, va rămâne în proximitatea familiei avocatului Ștefan Cicio-Pop, la Arad.

A devenit un activ susținător al activității Consiliului Național Român Central (CNRC), în calitate de secretar, curier și mai ales executant al sarcinilor primite de la liderii români. A fost însărcinat de membrii CNRC să plece la Iași pentru a transmite guvernului român hotărârea lor de a organiza Adunarea Națională pentru a decide soarta Transilvaniei, și a celorlalte provincii românești din fostul stat dualist austro-ungar, solicitând, totodată ca

¹ În aceeași zi, 15 august 1926, P. S. Nicolae Ivan a săvârșit slujba de sfințire a Mănăstirii Rohia, ceea ce justifică sfințirea lăcașului de cult din Sângeorz de către protopopul Grigore Pletosu; Dărăban, „Profesorul Anton Domide (1880-1944)”, în PS, anul XI, 2022, nr. 7(119), p. 37.

² AAVFC, document cuprinzând adresa prof. Anton Domide către Episcopie din 31.01.1928.

³ SJANB-N, fond Registrele parohiale de stare civile, Oficiul parohial greco-catolic Sângeorz-Băi, Matricula Botezaților nr. 1138, anii 1879-1890, p. 106 v.-107, poz. 70.

⁴ Iustin Sohorca, Restituiri (ed. Alexandru Dărăban și Florin Hodoroga), Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, p. 107.

⁵ Raportul al XLIV-lea despre Gimnaziul superior fundațional din Năsăud pentru anul școlar 1906/1907, Bistrița, 1905, p. 73.

Alexandru DĂRĂBAN

armata regală să fie pregătită pentru a interveni în cazul exceselor unităților militare germane și maghiare aflate în retragere. El a fost primit de generalii Coandă și Prezan, dar și de I.I.C. Brătianu. A revenit la Arad la 16 noiembrie 1918, aducându-i lui Ștefan Cicio-Pop o scrisoare din partea liderului Partidului Național Liberal.

A participat, ca deputat al românilor pentru județele Bistrița și Năsăud, la Marea Adunare Națională de la 1 Decembrie 1918. A fost unul dintre cei doi secretari ai acestei adunări. În perioada interbelică a fost deputat și senator liberal¹.

O primă implicare a lui Laurențiu Oanea (negativă) în problemele religioase locale a fost atunci când, aflându-se în fruntea unei cete de oameni, a mers la locuința lui Bâznog confiscând clopotele și pe care le-au dus la primăria comunală².

La începutul lunii martie 1931 preotul Susa intenționează proces la judecătoria ieromonahului Bâznog³. Judecătoria Bistrița a trimis o adresă către protopopul ortodox din Bistrița în care i se cerea date și lămuriri privind situația bisericii ortodoxe din Sângeorz-Băi⁴. Văzând amploarea pe care a luat-o procesul, în sprijinul călugărului a intervenit dr. Laurențiu Oanea (greco-catolic), senator de Năsăud, dar și în calitate de avocat, care a trimis o petiție Consiliului Național Bisericesc, precum și Episcopiei Ortodoxe din Cluj în 4 februarie 1932. Din petiția dr. Laurențiu Oanea reieșea clar că în Sângeorz-Băi erau în 1932 câteva sute de credincioși, recunoscând sacrificiul călugărului⁵.

Solomon Haliță

La venirea sa ca prefect în județul natal, în anul 1922, în Sângeorzul Românesc – satul natal al prefectului – se încerca renașterea ortodoxiei pe aceste meleaguri de către un consătean de-al său, ieromonahul Ioachim Bâznog. Mai trebuie amintit faptul că sora lui Solomon Haliță, Elisabeta, a fost căsătorită cu preotul ortodox Grigore Marica din Coșna pe care Solomon Haliță, la o vânătoare, l-a împușcat din greșeală, iar după zece zile cumnatul său a murit⁶. După această tragedie au rămas trei copii orfani, de care a avut grijă Solomon Haliță până au devenit oameni cu stare. Se spune că atunci a luat hotărârea de a nu se căsători niciodată ca să aibă grijă de nepoții lui.

În acel an terminase Haliță liceul la Năsăud, urmând să plece la studii la Viena. Legându-l o strânsă prietenie cu protopopul Pletosu încă de pe vremea școlii năsăudene, acesta intervenind pentru el la organele de anchetă din Bistrița care l-au scos nevinovat, astfel putându-și urma studiile.

Prietenia lor a continuat și pe terenul politic, astfel că la alegerile din 5 februarie 1930 îi găsim pe lista Partidului Liberal pentru județ pe: Grigore Pletosu (ortodox), Alexandru Haliță, fratele prefectului (greco-catolic), Ilarion Boțiu, preot și profesor de reli-

¹ Horia Salcă, Florin Salvan, Dr. Alexandru Vaida-Voievod, corespondența între 1918-1919, Brașov, Transilvania-Express, 2001, p. 211; Teodor Tanco, Virtus - VII, p. 364-368.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj (SJANC), fond Episcopia Greco-Catolică de Cluj-Gherla, document nr. 47/1925.

³ AAVFC, document cuprinzând adresa preotului Victor Susa către Postul de jandarmi Sângeorz-Băi cf. dosar 382/920; <http://revista.renasterea-cluj.ro/articolul.php?id=427>. Accesat 20.06.2024.

⁴ <http://revista.renasterea-cluj.ro/articolul.php?id=427>. Accesat 20.06.2024.

⁵ Idem, Copie după petiția dr. Laurențiu Oanea înregistrată în Consiliul Național Bisericesc cu nr. 259/1932 și la data de 4 mai 1932 la Episcopia Ortodoxă din Cluj.

⁶ Grigore Pletosu, „Moarte prin pușcă”, în TR, Sibiu, Anul XXVII, 1879, nr. 91, p. 359.

Viață ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948

gie ortodoxă în Năsăud și pe primarul Sângeorzului (greco-catolic)¹.

Revenind la problema ortodoxă din Sângeorz, ieromonahul a fost împiedicat permanent de către autoritățile bisericești greco-catolice și administrative locale, ajungându-se până la dărâmarea bisericii.

Chiar și atunci când călugărul a fost supus la represalii, Solomon Haliță, în calitatea sa de prefect al județului, nu a intervenit.

Șofroni Dumitru

A fost un țăran simplu din Feldru care a mărturisit că vrea să înalțe o bisericuță ortodoxă pe grădina sa din sat. El a donat o jumătate de iugăr și aproape întreg materialul necesar pentru construcția bisericii. În acest scop s-a adresat Consiliului Eparhial din Cluj, specificând că a „făcut vot la Mănăstirea Neamț, nevoindu-se cu această idee timp de 20 de ani”.

Menționa că în Feldru erau cam 70 de credincioși, cei mai mulți fiind trecuți la ortodoxie prin divorț. Grădina pe care a donat-o era la marginea satului, pe un platou. Ruga ca să se găsească un călugăr cucernic ca să slujească după rânduiala de la mănăstiri².

Pentru a se putea începe lucrările, Șofroni Dumitru a întocmit un act de donație către Episcopie la data de 27 decembrie 1933³. La data de 30 septembrie 1935 administratorul protopopesic din Bistrița anunța Consiliul eparhial din Cluj că s-au început lucrările la biserică conform condițiilor și aprobării date⁴.

Potrivit rânduielilor Bisericii ortodoxe, participarea activă a mirenilor (laicilor) este un element constitutiv fără de care nu se poate concepe existența acesteia.

Un asemenea exemplu îl constituie și participarea mirenilor (laicilor) la activitatea bisericii în prima jumătate de secol XX în ținutul năsăudean. Participarea lor s-a afirmat prin colaborarea cu forurile diriguitoare bisericești (centrale și locale) la ridicarea de lăcașuri bisericești și de sprijinire a slujitorilor ei. S-au implicat în organizarea comunităților bisericești locale și la asigurarea celor necesare pentru existența acestora, întărind prin aceasta caracterul sobornicesc al Bisericii Ortodoxe.

Avocatul Ioan Lazăr

Avocatul a fost unul dintre intelectualii din zonă care a fost implicat în problemele ortodoxiei din acest ținut. El s-a aflat angajat ca avocat într-un proces intentat de „copii” chiar celui care i-a crescut, ieromonahul Bâznog.

Profitând de conjunctura politică a vremii, Ardealul fiind sub ocupație maghiară după Dictatul de la Viena, o parte dintre copiii crescuți de călugăr (Aurel, Sabina și Sevestian) s-au gândit să profite de situația creată, hotărându-se să pună mâna pe tot ce i-a rămas moștenire de la părinții lui, adică pământul unde era construită biserica. Ei au făcut demersurile necesare la Judecătoria Năsăud pentru a-și îndeplini acest țel, angajându-și un avocat în persoana lui Ioan Lazăr⁵.

¹ Gazeta Bistriței, X(1930), nr. 4, p. 5.

² AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 37/1931.

³ SJANBN, Oficiul, dosar nr. 20, f. 35.

⁴ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 270/1935.

⁵ Dărăban, *Pagini*, p. 184.

Alexandru DĂRĂBAN

În această perioadă, în data de 4 ianuarie 1942, ieromonahul s-a deplasat la sediul Episcopiei din Cluj, unde s-a întocmit un proces verbal în baza celor declarate de ieromonah că: „în anul 1921 am cumpărat un loc cu nr. topo 1547/2 în mărime de 100 de stânjeni cuprins în C.F. nr. 135 a comunei Sângeorz-Băi. Locul a fost cumpărat pentru biserica ortodoxă din Sângeorz-Băi. Minorii de atunci, acum majori, se pun stăpâni pe numitul loc folosindu-l de mai mulți ani. Cer ca locul acesta cumpărat atunci, să rămână Bisericii”.

Ieromonahul mai cerea ca Episcopia, prin oficiul juridic, să măsoare cei 100 de stânjeni din jurul bisericii, iar restul pământului copiii să-l împartă frățește între ei.

Avocatul Ioan Lazăr a trimis, la rându-i, adresă către Episcopie și Protopopiatului Bistrița, primind răspunsul prin intermediul părintelui Puica din Năsăud. S-a ajuns la o înțelegere, copiii fiind convinși să renunțe la proces. Părintele Vasile Puica din Năsăud menționa faptul că ieromonahul slujea în continuare, exprimându-și dorința ca să i se repare biserica, să-și facă călugăria, nerenunțând la ideea întemeierii unei obști monahale².

Avocatul Ioan Lazăr menționa că nu era potrivit, după părerea lui personală, să se poarte proces în împrejurările politice ale vremii cu un personaj de calibrul călugărului Bâznog³.

(Continuare în numărul viitor)

Emil Tișca

¹ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 245/1942 al Protopopiatului Bistrița către Episcopie.

² *Ibidem*.

³ Idem, document nr. 2795/1942; Dărăban, *Pagini*, p. 184.

DIN GRANIȚĂ

Pădurile grănicerești din județul Năsăud

ȘT. DEMETRESCU-GÂRBOVI

Despre pădurile grănicerești din județul Năsăud s-a vorbit mult în ultimul timp. Dar tot ce s-a vorbit nu a atins esențialul, iar ceea ce s-a scris a apărut în diverse ziare, cu care prilej s-a tratat problema cu totul superficial, tendențios și prin prisma unor anumite interese de multe ori cu caracter politic sau personal.

Este, fără îndoială, cu totul surprinzător cum, despre această avere, s-a vorbit și s-a scris numai astfel, și consider ca o mare greșeală sau omisiune din partea noastră, a silvicultorilor, că ne-am mulțumit să stăm de o parte, privind în mod pasiv, și nu am încercat niciodată să aducem o luminare totală sau parțială asupra unei probleme care, prin importanța bunului la care se referă, de pășește cadrul unei probleme de interes local, fiind o problemă cu caracter economic național.

Privind sub acest aspect bunurile grănicerimii năsăudene, se impune luminarea și cunoașterea chestiunii ca o obligațiune pentru silvicultor și ca o problemă de însușit pentru corp.

Nu este locul și timpul pentru reproșuri între noi. Cei mai indicați pentru lămurirea publică a acestei chestiuni erau și sunt colegii care au activat la acest domeniu. Dar nici ei, cu excepțiunea consilierului Victor Precup, care a tratat în mod amplu, într-un volum bine documentat, problema pășunilor alpine din acest domeniu, nu au făcut nimic.

O scuză, dar limitată, este aceea că se lucrează la aceste averi, în mod permanent, sub „sabia lui Damocles“ a politicii de după război; iar defectuoasa funcționare a administrației, cum vom vedea mai jos, ține pe colegi, în strânsă dependență de influențele și comandamentele politice locale.

Ce sunt averile grănicerești din Năsăud

„Catanele negre“, din 44 comune numite azi comunele grănicerești din Năsăud, ostași benevoli ai Mariei Thereza, constituiți într-un „Regiment de graniță“, așezați în regiunea „triplum confinium“, deci la răspântia dintre mai multe hotare politice, au constituit cel mai puternic și devotat punct de rezim și apărare al casei domnitoare din Viena, în nordul Ardealului.

Pentru serviciile aduse și pentru menținerea permanentă a acestora la un potențial ridicat, ca rezultat al unei politici care, din punct de vedere logic și psihologic a știut să pună punctul pe i, „cătanele negre“ (denumite astfel după sumanele lor) au primit în secolul al XVIII-lea, de la casa domnitoare din Viena, în dar și în deplină proprietate, o importantă

ȘT. DEMETRESCU-GÂRBOVI

donățiune păduroasă care, legând pe grăniceri de locul lor, a constituit un puternic bastion militar, în care, prin consecințele de ordin economic, s-a format și menținut și un puternic nucleu național.

În adevăr, grație acestei întăriri economice, grănicerii și-au putut susține, prin proprii mijloace financiare, de-a lungul timpurilor, școlile și bisericile, deci sufletul și integritatea etnică, lucru pe care - în aceeași perioadă de timp, - nu-l puteau face decât din sărăcie, și cu mari greutăți, ceilalți români din Ardeal, aserviți în iobăgie și împilări în timp ce grănicerii - privilegiați - erau domni și suzerani în „granița“ lor.

Întinderea acestor averi este după cum urmează:

I) Proprietăți agricole

a) Pășuni alpine în folosința comunelor	Ha. 32.439,96
b) Pășuni și fânețe subalpine.....	Ha. 1.634,37
c) Diverse terenuri agricole	Ha. 43,24
d) Terenuri im productive.....	Ha. <u>1.342,45</u>
Total.....	Ha 35.460,02
evaluate azi la lei	172.360.000.

II) Păduri

a) Păduri administrate cumulativ	Ha 112.462,21
b) Păduri defalcate date în folosința comunelor.....	Ha. <u>43.581,21</u>
Total.....	Ha 147.043,42
evaluate azi la lei	<u>1.315.500.000</u>
Total general	Lei 1.487.860.000
	Ha. 182.583,44

După cifrele de mai sus, se vede deci că este vorba de o proprietate de necontestată importanță economică ceea ce ne-a dus la concluziunea că problema administrării și valorificării în bune condițiuni a acestei averi depășește interesul local, devenind o problemă de ordin național.

Evaluarea modului de administrare în trecut

Este interesant de cunoscut, pentru că această evaluare presupune, cel puțin în mod teoretic, intențiunile succesive de a se adapta forma de administrare la cerințele timpului și interesele locale.

Ne va servi această schițare pentru a putea conchide dacă intențiunile de adaptare succesivă, când au fost traduse în fapt, au reprezentat progres sau regres. Deosebim trei perioade:

- 1) înainte de anul 1890;
- 2) De la 1890 la 1918;
- 3) De la 1918 până azi.

Înainte de 1890

În această perioadă de timp pădurile grănicerești s-au administrat prin organele pro-

Pădurile grănicerești din județul Năsăud

prii ale comunelor organe cari se angajau direct de comune, pădurile fiind supuse regimului silvic în baza legii XXXI V/1 879.

Această formă de administrare, lăsată în mâna unor conducători (ai comunelor), lipsiți de pricepere și previziune, a dus, pur și simplu, la devastarea pădurilor pe scară întinsă, astfel că sistemul de administrare, necorespunzând nici din punct de vedere silvic și nici din punct de vedere al unei exploatare și valorizări raționale, a fost abandonat și s-a făcut o lege specială (legea XIX/1890) al cărui rost era să reglementeze modul de administrare al acestor averi.

De la 1890-1918

Legea de la 1890, spre deosebire de sistemul „autonom“ de mai înainte, stabilește administrarea pădurilor grănicerești prin organe de Stat, înființând o Direcție silvică specială, care devine și gestionara tuturor veniturilor și cheltuielilor înscrise în bugetele și bilanțele anuale.

Prin această lege suprafața păduroasă se scindează în două.

a) Se cumulează într-o proprietate, numită cumulativă, toate pădurile situate departe de comune (în genere rășinoase și fag), deci neaccesibile (112.462,21 Ha., vezi mai sus), venind în această avere cumulativă fiecare din cele 44 comune după o cheie de proporție conformă cu proprietatea avută.

Cheltuielile de administrare și ameliorare, pentru această proprietate cumulativă, sunt prevăzute în mod separat în buget și se fac în mod global pentru întregul tot, iar veniturile nete anuale (prețul de valorizare al produselor anuale valorizate - tangenta brută -, minus cheltuielile de administrație și ameliorare) poartă numele de tangență netă și se distribuie comunelor proprietare conform cheii de repartitie amintite mai sus, constituind acest venit articol de buget, în bugetul fiecărei comune, deci venit cu caracter și destinație publică pentru fiecare comună în parte.

b) Se defalcă, pentru fiecare comună în parte, în părțile apropiate și deci accesibile, câte o porțiune de pădure, pentru satisfacerea trebuințelor normale în lemn de foc și construcții, sub numirea de „pădure comunală sau defalcată“, ale cărei produse anuale se distribuie individual locuitorilor comunelor, în loturi, prin consiliile comunale și după prealabila delimitare - pe bază de amenajament - a parchetelor anuale, lucrări ce se fac de Direcția specială silvică de Stat, prin organele sale.

De regenerarea pădurilor - atât a acelor cumulative, cât și a acelor defalcate - se ocupa, bineînțeles, tot Direcția silvică specială, iar cheltuielile necesare formau articol special în bugetul Direcției și se alimentau din tangenta brută (prețul de tulpină).

Legea de la 1890 mai prevede ca, pe lângă Direcțiunea silvică, să funcționeze, în mod cu totul independent, o comisiune de 8 membri, aleasă de delegații celor 44 comune, al cărei rost, de reprezentant al comunelor proprietare, era clar și categoric:

„Să-și facă observațiunile asupra bugetelor și bilanțelor anuale întocmite de Direcția silvică“. Aceste bugete și bilanțe își primeau aprobarea, în ultima instanță, de la Ministerul de Agricultură și Domenii.

Sub imperiul acestei legi, inginerii Direcției silvice erau slujbași de Stat, plătiți de Minister în contul comunelor. De numirea și revocarea inginerilor se ocupa numai Ministerul, ceea ce le asigura - sub cel mai sever control -, independență deplină în activitatea ce desfășurau, fiind completamente scoși de sub influențele locale, ceea ce a constituit un mare punct de rezim în bunul mers al administrării acestor averi și a fost cauză necontestată de progres. Sub un astfel de sistem administrativ s-a putut lucra și crea în spiritul tehnic și silvic fără nici o contingentă străină de program.

ȘT. DEMETRESCU-GÂRBOVI

Perioada 1890-1918 poate fi considerată ca perioadă de liniște și de realizări de seamă în această administrație, rezultatele pozitive fiind:

- amenajarea pădurilor, și deci, în mod indirect, îndrumarea lor spre normalizare;
- organizarea definitivă cu adaptare la situația locală;
- îmbunătățirea și sporirea valorii domeniului prin diverse lucrări și construcții din care cele mai importante sunt clădirile de administrație, Direcția centrală, reședințe de ocoale și cantoane, fabrici și căi ferate din cele mai frumoase și impunătoare, care au ridicat la maximum prestigiul administrației forestiere.

Deși acest program s-a realizat sub o dominațiune streină, vorbind totuși în fața realităților care stau mărturie, ni se impune, ca oameni de meserie, să fim obiectivi.

Posibilitățile anuale ale pădurilor cumulative, stabilite pe bază de amenajamente aprobate și bine studiate se valorizau prin licitație publică. Prețul obținut la tulpină, la care se adăuga valoarea produselor secundare, accidentale și accesorii, constituiau, vorbind schematic; capitolul venituri din bugetul Direcției.

Scăzându-se din acest preț cheltuielile de administrație și ameliorare – care constituiau capitolul cheltuieli în același buget, - rămânea renta netă care se distribuia comunelor după cheia aportului adus de fiecare în proprietatea cumulativă, sub denumirea de tangentă.

În perioada de timp care ne preocupă, această tangentă era o realitate. În epocile de criză, când valorizările nu se puteau face la curent, intervenea Statul cu avansuri de bani - administrația locală având cont deschis la Minister.

Valorizarea posibilităților se făcea prin licitație publică, cum am arătat mai sus.

În perioada 1890-1918 administrația averilor grănicerești de la Năsăud, sub egida legii XIX/1890, a dat rezultate frumoase, îngăduind o epocă de liniște și prosperitate.

Pentru același principiu de obiectivitate - fără de care orice judecată devine parțială iar concluziunile eronate - trebuie, cu toate criticele ce s-au adus legii de la 1890, să recunoaștem acestei legi merite de a fi introdus ordine deplină acolo unde era un haos și un arbitrar care, dacă ar fi durat, ar fi dus în mod sigur la ruină totală.

Aceasta i-a fost posibil prin:

a) limitarea amestecului proprietarului (reprezentat prin comisia silvică de 8 la aprobarea bugetului și bilanțului, dispozițiune care, deși ar părea vexatorie și știrbitoare pentru principiul de proprietate, aceasta este numai o aparență, deoarece:

- supunându-i-se bugetul spre aprobare, comisia de 8 avea posibilitate să-și facă absolut toate obiecțiunile cu atât mai mult cu cât acel buget era însoțit de documente și acte detaliate, iar membrii comisiunii de 8, cunoșteau măcar în linii generale, situația locală.

- supunându-i-se bilanțul spre aprobare, aceiași comisie de 8, avea toată puțința să controleze în toate detaliile cum s-a aplicat bugetul pe care-l aprobase cu un an mai înainte.

b) În intervalul de timp de un an, de la buget până la bilanț, organele de aplicare și executare, sub un control și o cenzură severă a Ministrului, scoase și apărute de sugestii, influențe și injoncțiuni locale, de multe ori interesate, puneau la contribuție, nestânjenite, capitalul de cunoștințe, inițiativă și pricepere pentru ajungerea ce lor mai bune rezultate.

S-a criticat cu multă pasiune, dusă uneori până la extrem, această dispozițiune a legii din 1890, referitoare la limitarea amestecului proprietarului.

Critica adusă, sprijinită pe teză naționalistă (proprietar român și Stat maghiar) nu a fost însă totdeauna întemeiată și susținută pe realități, deoarece această dispozițiune a legii, vexatorie în aparență, a fost impusă tocmai de rezultatul dezastruos din perioada de timp anterioară legii din 1890 când, prin forma de administrare autonomă (deci amestecul total și exclusiv al proprietarului în administrarea averii) se tindea către devastarea pădurilor grăni-

Pădurile grănicerești din județul Năsăud

cerești.

Aceasta pentru trecut.

Iar pentru perioada de după 1918 vom vedea dacă prin călcarea dispozițiunii legii din 1890 și prin amestecul comisiunii de 8, în atribuțiuni pe care nu i le conferea legea din 1890, s-a ajuns sau nu la rezultatele scontate sau de-a dreptul la altele contrarii.

Trebuie menționat că la pădurile regimentului secuiesc (Ciuc) nu s-a venit în timpul erei maghiare cu o lege specială ca aceea cu care s-a venit în 1890 la Năsăud, pentru motivul că rezistența opusă de Secui a avut efectul urmărit (aceștia fiind pe atunci majoritari, iar nu minoritari). Rezultatul a fost că, pe când pădurile grănicerești s-au putut menține prin aplicarea unei legi primită cu ostilitate și bănuială, cele secuiești se găsesc, în urma quasi autonomiei de care s-au bucurat, în starea jalnică și bine cunoscută de azi.

După 1918

După război, sub regimul Statului Român, legea XI.X/1890 a fost menținută și, cu derogările și tangentele trase la dispozițiunile acestei legi și de care ne vom ocupa mai jos, baza de administrare a rămas acea lege.

Sub regimul românesc, când nu mai putea fi nici o bănuială, nici o suspiciune că aplicarea legii din 1890 ar fi putut fi contrară intereselor proprietarului, care devenise din minoritar majoritar, cum s-a spus înainte de război, avem convingerea că aplicarea strictă și integrală a acestei legi nu putea fi decât cu folos pentru cele 44 comune proprietare.

În definitiv, în esență, legea XIX/1890, tindea către:

- conservarea și ameliorarea domeniului printr-o cultură și exploatare rațională și
- asigurarea, pentru comunele proprietare, a unui venit aproape constant, prin realizarea și plata către comune a tangentei convenite, ceea ce presupune punerea în valoare și valorizarea efectivă integral sau aproape integral și cu cel mai bun preț, a posibilităților anuale; căci, dacă comunele nu-și primesc tangenta convenită, care mai este rostul proprietății în această regiune aproape pui forestieră, în care comunele sunt lipsite de alte venituri, locuitorii îndeletnicindu-se în majoritate, cu lucrul de pădure și creșterea mitelor?

Cum s-a realizat, după război, aceste două scopuri cardinale? Să începem cu cel de al doilea.

Sistemul de valorizare adoptat prin legea din 1890 - licitațiile publice, continuă și după război și dă rezultate mulțumitoare putându-se valoriza, până în anul 1923, pe această cale și cu prețuri corespunzătoare, până la circa 75% din posibilitățile anuale.

Prin 1923-1924 comercianții interesați se cartelează și, fie că nu se mai prezintă la licitație, fie că oferă prețuri derizorii, rezultatul este că nu se mai pot valoriza decât în foarte mică măsură posibilitățile anuale astfel că, la un moment dat, nu se mai pot acoperi nici cheltuielile de administrație iar comunele rămân fără venituri (tangenta).

Dar comercianții, prin cartelarea lor, nu și-au atins scopul (o eventuală concesiune), căci Direcția silvică a introdus, cu titlul de încercare și numai parțial, exploatarea în regie proprie. Primele rezultate sunt satisfăcătoare, comunele ajung la concluzia că sistemul este bun și că trebuie generalizat, ceea ce se traduce în fapt prin constituirea lor într-o societate proprie pentru exploatare, industrializare și comercializare, denumită „Regna“ = (Regimentul graniță Năsăud), societate care ia ființă în anul 1926 și în care fiecare comună participă în raport cu cheia de proprietate respectivă.

Ce a fost „Regna“ și ce rezultate a dat?

Ideea cardinală, - se presupune de noi, - pe baza căreia a fost înființată, a fost de a sustrage averile grănicerești de la cartelul licitatorilor și de a asigura valorizarea integrală a

ȘT. DEMETRESCU-GÂRBOVI

posibilităților anuale în cele mai bune condițiuni tehnice și financiare ceea ce ar fi avut drept rezultat un cât mai mare preț de tulpină deci, indirect: o bună administrare și ameliorare (fonduri suficiente), venituri (tangenta) apreciabile, comunelor.

Să menționăm că plecarea la drum a „Regnei” se făcea în condițiuni extrem de favorabile:

a) lua ființă într-o epocă (1926) când comerțul de cherestea era într-o conjunctură înfloritoare;

b) dispunea - afirmăm fără teamă de dezmințire - de cea mai bună, calitativ, materie primă (rășinoase) din România (lemn din care, în genere, și scândura brac este albă, cu noduri albe);

c) dispunea de șase fabrici de cherestea, complet utilizate, (două din acestea dobândite ulterior înființării) rămase de la foștii antreprenori, cu inventare complete, căi ferate, instalațiuni de plutărit, etc.

După înființarea „Regnei” Direcția Silvică continuă să funcționeze tot sub imperiul legii de la 1890, având de făcut administrarea și ameliorarea, predând societății „Regna” parchetele anuale iar aceasta fiind obligată să plătească Direcției tangenta (renta brută) tangenta care, fiind prevăzută în bugetul Direcției la venituri, urma să acopere cheltuielile de administrare și ameliorare precum și tangenta netă (venitul direct al comunelor proprietare).

Cum a corespuns „Regna” din punct de vedere al realizării și plății tangentei?

A exploatat posibilitățile anuale, le-a industrializat și comercializat, a plătit prețul de tulpină aproape complet în primii doi-trei ani de la înființare, pentru ca, începând cu anul 1929, să intre într-o agonie lungă și prin nimic justificată și care durează până la mijlocul anului 1932 când intră în lichidare. În perioada de timp 1930-1933 comunele, deși sunt proprietare exclusive ale pădurilor, deși posibilitățile acestor păduri se exploatează și industrializează, nu primesc nici un ban de la „Regna” pentru prețul de tulpină.

Care era situația financiară a „Regnei” la 1 octombrie 1933 când se desființează complet, iar exploatarea, industrializarea și comercializarea trece asupra C. A. P. S-ului?

Creanțe active lei..... 47.824.984

Creanțe pasive lei..... 69.470.294

Deci pasivul întrecea activul cu suma de lei 21.645.310. Este necesar să menționăm că pe când realizarea a o bună parte din creanțele active era incerte, cele pasive, în schimb, erau ferme în majoritatea lor și unele presant exigibile.

Cum de fapt „Regna” încetase să funcționeze sub acest nume încă din 16 iunie 1932, când a trecut în lichidare prin Direcția Silvică, este bine să știm că, după cum arată comisia de lichidare prin darea ei de seamă din 14 august 1933, bilanțul la 31 decembrie 1932 marcă o pierdere de 241.785.862 lei. Iar în iulie 1933 marcă o pierdere de 212.960.000 lei.

Se vede, din datele de mai sus, că Societatea „Regna” înființată pentru a scoate averile grănicerești de sub pericolul cartelului negustorilor de lemn - care urmărea concesiuni sau cumpărarea lemnului brut cu preț de tulpină derizoriu, deci pentru a asigura, împotriva acestui cartel, comunelor proprietare, o tangenta reală și, mai mult, a face ca beneficiul de industrializare și comercializare să rămână tot comunelor proprietare, în loc de a realiza acest dublu scop, termină, după 7 ani de activitate, într-un fiasco complet, ale cărui urmări au fost:

- comunele proprietare nu și-au primit deloc, ori numai în parte prețul lemnului;

- au mai rămas asupra lor și cu toate deficitele și pierderile mai sus arătate.

Cum s-a putut ajunge la acest rezultat lamentabil, într-un timp atât de scurt, de către o societate formată din însăși proprietarii (care avea deci materia brută la dispoziție pe

Pădurile grănicerești din județul Năsăud

un preț scos din concurență), având la dispoziție:

- materie primă excelentă;
- inventar industrial suficient, dobândit de la foștii antreprenori;
- avantajul de a fi luat ființă (1926) într-o epocă de conjunctură înfloritoare a comerțului lemnului?

Cauzele sunt complexe și multe; ne ferim de a face un proces care ar răni multe susceptibilități locale, dar într-un alt articol vom rezuma și atinge unele din lacunele, omisiunile și erorile fundamentale care au îngropat în mod trist una din cele mai frumoase idei economice locale.

Sursa: *Revista Pădurilor*, București, anul XLVIII, 1936, nr. 2, p. 147-156.

Impresii de călătorie

De pe Valea Someșului Mare

V. GR. BORGOVAN

Rodna Veche, iulie 1910

Plecasem din București, cu soția mea, pe un timp superb, Duminică dimineața. La gară, parcă se mobilizau bucureștenii: oameni de toate condițiile și de toate vârstele: bagaje de toate felurile: geamantane, lăzi, cufere, legături, căsuli cu păsări, cu câini, etc. Un amestec babilonic. De abia pătrunzi ghiontuit de toate lăturile, la ghișeu, ia vagoane; femei grăbite, obosite, copii bocindu-se, hamali..., în fine, o lume nebună pusă în mișcare febrilă, cu gândul ba la munți, ba la mare, ba la Elveția, la Worishofen, la Karlsbad...

În fine, cu chiu, cu vai, ajungem să ocupăm câte un loc în clasa I, cu bilete de clasa a II-a. revizorul ne face gură, ne trimite în clasa a II-a unde, însă nu mai încap nici pe coridoare, noi îi răspundem că stăm aici... și după un schimb de cuvinte... rămânem noi învingători...

Nu voi să descriu călătoria dintre București – Brașov – Cluj și Dej, pentru o sută de motive, care se concentrează pe lângă unul, anume că această călătorie am făcut-o de multe ori și am descris-o într-un an oarecare, din cei 22 de când soarta m-a făcut pribeag prin cea Românie imbrăștiată de la Tisa până la Mare.

Nouă mi-e călătoria cu trenul de la Beclean la Rodna Veche, deocamdată ținta deplasării noastre din București, de aceasta mă voi ocupa nițel.

Fiindcă la gara din Cluj ni se spuse că-i întreruptă comunicația din cauza revărsării Someșului, am trebuit să luăm bilete de drum până la Bistrița, de unde ne propuserăm a ne continua drumul cu trăsura. Îndată, de la Apahida, am observat apa pe șes; pe muncitori îi vedeam întinzându-și snopii din jumătăți, iar Someșul Mic îl observam mare și tulbure, semn ziceam, că linia nășăudeană, ca nouă și pe alocuri dusă chiar pe malul Someșului, putea să fie întreruptă. Ajunși la Dej șeful gării ne spune că putem merge direct la Rodna, trecându-se la locul sinistrului prin transbordare. Bun! Și luăm dispoziția a ni se da jos cufărul, firește cu noi împreună, la gara din Beclean. Când ne dăm jos, conductorul ne vine cu știrea că cufărul nostru e deschis: cu lacătul și Broasca stricate. Chemăm pe șeful gării și, în prezența personalului, protestăm contra violării averii noastre din cufăr, contra infracției avutului unor cetățeni străini pașnici pe teritoriul bine păzit al fericitei Ungarii! În fine, ajungem la soluția: că conducătorul trenului Cluj – Bistrița declară că a primit la Cluj, pe lângă proces verbal, cufărul deschis, ceea ce nu credem a fi adevărat, pentru că hamalul cu nr. 14 din gara Clujului, înmânându-mi recipisa de bagaj, îmi declară că cufărul l-a predat în bună stare. Fiindcă am declarat că voi reclama la consulatul român din Budapesta, am fost somat să ne căutăm lucrurile care erau răscolite și aruncate unele peste altele, ca și când ar fi fost cufărul învârtit în cine știe ce moară de vânt, dar refuzăm pe motivul că timpul era scurt și, indignați peste măsură că suntem bănuți a aduce din București dinamită pentru prăpădirea puternicului regat al Sfântului Ștefan, cerem să ni se cântărească cufărul, ceea ce

V. Gr. Borgovan

se și face. Se găsește o diferență de trei kilograme între cântărirea din Predeal și Beclean. Punem pe un românaș să ne coasă cufărul (ce nu se mai putea încuia) de două lături, cu bucăți de scândură, să-l lege cu o funie și haide la motor.

Niște hamali strigă în gura mare că „nem tudomk olahul!”. În Becleanul românesc, domnule, să nu se știe românește! Asta-i culmea! Am strigat și, fără voie, m-am gândit la Ion Ciocan, prietenul meu din copilărie, azi permanentul deputat guvernamental al grănicerilor năsăudeni în camera din Budapesta. Auzisem că grănicerii, pentru construcția acestei linii laterale ce se făcuse mai ales pentru exploatarea secularelor păduri din munții Năsăudului, să fi dat vreun milion de coroane sau florini – nu știu. În necazul meu, mi-am zis alaltăieri: „Ei bine, frate Ioane, va să zică nici atâta n-ați putut voi esopera – la încheierea contractului, ca măcar o parte din personalul de serviciu al acestei linii făcute și cu banii românești, și care trece printr-un ținut curat românesc – desigur 95 la sută – să fie români, și inscripțiile să fie făcute și în românește pe lângă limba maghiară”? aceasta, mai ales, puteau să pretindă reprezentanții grănicerilor, fiindcă pe vagoanele de la linia principală a statului, Predeal – Budapesta, se văd și azi inscripții și în limba slavă, pe lângă cea maghiară. Aceasta ne dovedește că dacă statul cel puternic a admis inscripții și în alte limbi decât cea maghiară, cu atât mai vârtos trebuia să admită aceasta o societate particulară care construiește o linie ferată vicinală, nu numai printr-un ținut curat românesc dar și cu bani românești.

Dar să trec înainte. Fratele Ion Ciocan mi-a ierta această digresiune provocată aici, nu de considerații politice, ci de neobrăzării hamali de la gara Beclean, ca și de conducătorul acestui tren care, de asemenea nu vrea să vorbească o vorbă românește, pe când mărturisesc sincer, că de astă dată conducătorul acceleratului de la Predeal – Cluj mi-a vorbit românește! În Motorul, un cuptor în luna lui Cuptor, ne-am copt până la Mititei, mai ales că era senin și soarele ne ardea de-o parte. M-am jurat că n-o să mai călătoresc vara cu motorul cât voi mai trăi.

Pe ambele laturile traseului liniei ferate se vede apa de ploaie staționând pe locurile cu bucate, cu fân și cu iarbă, pe alocuri mălaiul este culcat la pământ. Trenul, adică motorul, aleargă repede chiar și peste cele două poduri de peste Șieu și Someș la Nimigea, pe când și simțul bun trebuia să dicteze mașinistului să conducă încet motorul, peste poduri care ușor se pot prăbuși pe vreme ca aceasta.

Priveliștea câmpului șes, tot cultivat, de aici înainte până din sus de Slava, este tristă, este îngrozitoare, totul e sub apă, din care se văd numai cotoare de mălai rupte de grindină. Sărmanii români din cele 4-5 sate, cum mi-am văzut abătuți, pe unii încercând să facă scursori măiestrite apelor, pe alții îndreptând mălaiile și, iară, pe alții stând încremeniți și privind sperați la nimicirea muncii lor de o primăvară. Pagubele se pot urca la câteva mii de coroane. Cred că cei chemați și, cei mai aleși ai noștri din aceste părți, vor lua măsuri de ajutoare pentru acești nenorociți bănațeni!

La Mititei, linia ferată e distrusă pe o distanță de 15-20 metri, circulația se face prin transbordare. De la Năsăud în sus mi s-a înviorat iarăși sufletul, câmpul întreg îl vezi purtând cu belșug feluritele roade ale harnicului plugar român. linia ferată pe lângă Someșul Mare și de-a lungul șirului de dealuri ce se continuă din Carpați, începând de la Năsăud până la Rodna Veche și, mai ales, de la Ilva Mică spre Sângeorgiu, ne reamintește bogata și romantica vale a Prahovei de la Comarnic până din sus de Sinaia. În câte locuri nu exclamam soției mele: „Iată Prahova cu Piscul Căinelui din Sinaia!”

Astfel am călătorit răsplătiți cu mulțumiri sufletești de mama natură și de harnicii țărani ai acestui ținut românesc printre indispoziția pricinuită de cei ce disprețuiesc limba românească, deși trăiesc după și din munca celor ce vorbesc această limbă de la sânul mamelor!

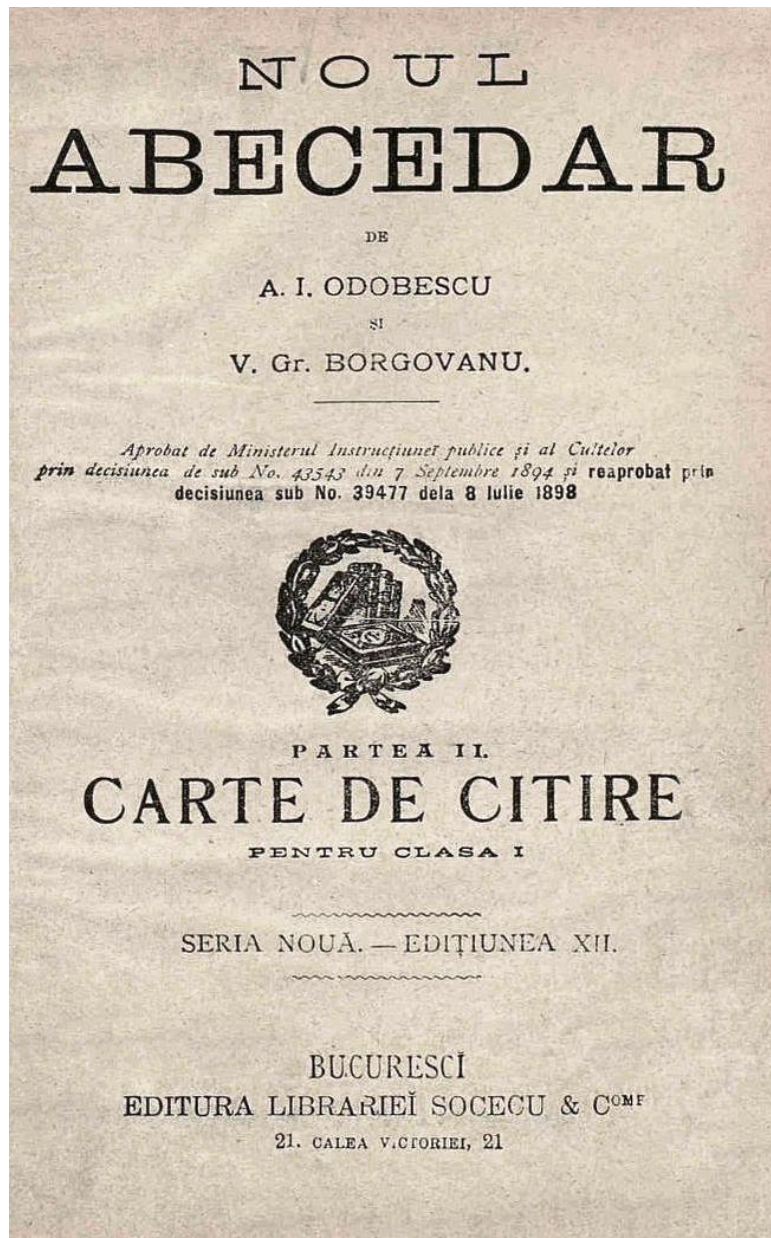

Impresii de călătorie. De pe Valea Someșului Mare

PS

Am reclamat la consulatul român din Budapesta pentru ofensa ce ni s-a făcut, deschizându-se cufărul, acuma a treia oară, pe linia ferată Apahida – Dej.

Sursa: *Conservatorul*, București, Anul X, 1910, nr. 159, p. 2.

„De ce înapoi?!”

EMIL BOȘCA-MĂLIN

Un confrate din presa Capitalei se întreabă nedumerit ce rost au unele articole de îndemn la întoarcere în trecut, „la niște fapte și acțiuni pe care istoricii le-au consemnat la vremea lor“. „Ce înseamnă oare să ne uităm mereu înapoi? N-ar fi bine să ne uităm cu băgare de seamă înainte și să ne uităm bine în jurul nostru? Nu este oare necesar să fim contemporani propriei noastre epoci?“ - se întreabă domnia-sa.

Aderența la vremile de ieri, încadrarea în disciplina aspră a trecutului, se resimte în mod cu totul special și semnificativ în scrisul transilvan. Pe pământul Sarmisegetusei umbra veacurilor se vede că apasă mai greu pe amintiri, rănilor necicatrizate sunt mai adânci pentru că să nu se audă ecoul îndepărtatelor vaete însemnate numai de zbuliumul anonim al maselor. Dramatismul înțeleșărilor, răstignirilor și răbufniri lor trăiește din plin în paginile revistelor și coloanelor gazetelor ca pentru a da sens și îndrumare tuturor vremilor. Sentimentul acesta de întoarcere la trecut a fost și mai mult întărit după crucificările nevolnice din ultimul timp, ca pentru a da glas prezentului înlănțuit populând cerul speranțelor românești cu icoanele vitejiilor străbune, ale atitudinii lor rectilini. În jurul figurilor din veacurile ce s-au scurs sufletul transilvan se adună ca un bloc de luminoasă solidaritate spre a înfrunța noile uragane sub vigoarea pildelor de demult, pentru că în felul acesta să nu ne poată dobori nici o caznă.

Trecutul - „întoarcerea” aceasta obsedantă pentru unii la el, - ne dă tărie cutremurătoare pentru luptele de azi, ne încordează puterile tănuite ale răzbirilor.

E frumos fără îndoială sfatul dat de a „înfățișa toată gloria, toate ne cazurile și mizeriile, și tot zbuliumul epocii“ - cum scrie confratele - dar atunci când una năzuiești a însemna și alta încape pe hârtie în haina vorbelor, gazetarul ardelean fatal se duce pe drumul certitudinilor viitorului cu călăuzirea vremilor ce au fost. Și e bine așa, pentru că ținând cu trecutul și cu poporul, niciodată nu se rătăcește drumul.

Însuși noi am îndemnat și nu vom înceta să îndrumăm întoarcerea la trecut. Am cerut „înapoi la Bărnuțiu“, la pilda luptelor de acum un veac, la ideile lui mai ales, la lozincile acelea de aspră trăire și azi de „libertate și frățietate”. Astra pentru că socotim că ele sunt mai actuale ca oricând. Lupta pentru libertate totală, în toate sensurile, n-a fost descifrată de nici un bărbat român cu atâta cuprinzătoare pătrundere ca Simion Bărnuțiu. Oricât ar părea de paradoxal pentru unii, noi ardelenii nu putem jura și crede de cât ceia ce au mărturisit generațiile din 48 și calea ce au urmat până la Unirea cea Mare. Rostirile de pe Câmpia Libertății din sala Procesului Memorandului și de la Alba-Iulia sunt și ale noastre. Nu găsim și nu vrem să avem altele. Ele vor fi călăuzitoare pentru multe veacuri. Dușmanii de atunci sunt și cei de azi.

De aceia rostim mereu, întoarcerea la Bărnuțiu, la toate capitolele istoriei transilvane, la secolele grele de lupte, pentru alungarea îndoielilor ce ne-ar încerca. Îndemnăm tare la recitirea paginilor de mândrie și curaj. Evocarea umilirilor de altădată, ale răzvrătirii drumurilor străbătute e pentru descifrarea înțeleșului existențelor de acum.

Emil BOȘCA-MĂLIN

Zilele negre de temniți și prigoane din veacul încăierărilor tragice cu destinul, vreme de un mileniu și mai bine, ne vor răsări mereu deasupra filelor de scris. Sub tâmpile va zvâcni în continuu freamătul istoriei - iubite confrate - spre a se amesteca cu al inimii.

Peste prezent vom prăvăli neîncetat munții trecutului și în larma răpăitului de mitralieră vom zăngăni lanțurile lui Horia și a atâtor alții ce au scris istoria cu os dumicat pe roată.

Nu e literatură ori „literaturizare” ci trăire totală în smârcul pasiunilor prezentului, pe linia suitoare a viitorului.

Sursa: *Curentul*, București, anul XVII, 1944, nr. 5844, p. 1.

COMUNISM

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1882)

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Nr. crt.	Numele și prenumele celui născut	Data nașterii	Numele părinților	Vârsta la 21 octombrie 1948
1.	Covaciu Raveca	1 ianuarie 1882	Covaciu Sidor și Maria, țigani	66 ani ¹
2.	Leuca Șofronia	3 ianuarie 1882	Leuca Grigore și Ioana	66 ani ²
3.	Șorecău Maria	25 ianuarie 1882	Șorecău Ioan și Elena	66 ani ³
4.	Gabor Maria	3 februarie 1882	Gabor George și Ileana	66 ani ⁴
5.	Răzvanță Ioana	9 februarie 1882	Răzvanță Toma și Todosia	66 ani ⁵
6.	Sohorca Ecaterina	14 februarie 1882	Sohorca Ars. Iacob și Ioana	66 ani ⁶
7.	Ruști Teodora	23 februarie 1882	Ruști Roman și Ana	66 ani ⁷
8.	Ciobotariu Xenia	24 februarie 1882	Ciobotariu George și Dochia, țigani stătători de sat	66 ani ⁸
9.	Albu Maria	4 martie 1882	Ogenia Anton Albu, fată de țigan corturar, prima oară căzută	66 ani ⁹

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond Colecția registre parohiale de stare civilă, Matricula botezaților din parohia St. Georgiu (1879-1890), f. 28 (v.) – 29 (f.), poz. 1.

² SJANBN, fond Colecția, f. 28 (v.) – 29 (f.), poz. 2.

³ SJANBN, fond Colecția, f. 29 (v.) – 30 (f.), poz. 9.

⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 29 (v.) – 30 (f.), poz.12.

⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 29 (v.) – 30 (f.), poz. 14.

⁶ SJANBN, fond Colecția, f. 29 (v.) – 30 (f.), poz. 17.

⁷ SJANBN, fond Colecția, f. 29 (v.) – 30 (f.), poz. 18.

⁸ SJANBN, fond Colecția, f. 30 (v.) – 31 (f.), poz. 19.

⁹ SJANBN, fond Colecția, f. 30 (v.) – 31 (f.), poz. 25.

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco catolice de stare civilă (1882)

10.	Ciocan Solomon	1 martie 1882	Ciocan S. Larion și Saveta	66 ani ¹
11.	Larionesi (Cârcu) Maxim	6 martie 1882	Larionesi Nicolae și Dochia	66 ani ²
12.	Cucu Gerasim	8 martie 1882	Cucu Mihăilă și Ana	66 ani ³
13.	Pop Maxim	14 martie 1882	Pop Gres. Petre	66 ani ⁴
14.	Varvari Teodosia	17 martie 1882	Varvari Maței și Nastasia	66 ani ⁵
15.	Neamțiu Ana	24 martie 1882	Neamțiu Ilie și Matroana	66 ani ⁶
16.	Jarda Maria	26 martie 1882	Jarda Iovu și Ecaterina	66 ani ⁷
17.	Huluduc Raveca	26 martie 1882	Huluduc Maței și Ecaterina	66 ani ⁸
18.	Jarda Maria	11 aprilie 1882	Jarda Alexa și Ana	66 ani ⁹
19.	Berci Simion	27 aprilie 1882	Berci Firoana a lui Costan, fată prima oară căzută	66 ani ¹⁰
20.	Oproaie (Georgeș) Ion	29 aprilie 1882	Oproaie (Georgeș) Larion și Varvara	66 ani ¹¹
21.	Partene George	1 mai 1882	Partene Vasile și Nastasia	66 ani ¹²
22.	Buia Catarina	8 mai 1882	Paraschiva a lui Clement Buia, fată prima oară căzută	66 ani ¹³
23.	Buia Elena	17 mai 1882	Buia Nicolau și Dochia	66 ani ¹⁴
24.	Strugariu Catarina	19 mai 1882	Strugariu Samoilă și Eugenia	66 ani ¹⁵

¹ SJANBN, fond Colecția, f. 30 (v.) – 31 (f.), poz. 26.

² SJANBN, fond Colecția, f. 30 (v.) – 31 (f.), poz. 27.

³ SJANBN, fond Colecția, f. 30 (v.) – 31 (f.), poz. 28.

⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 31 (v.) – 32 (f.), poz. 31.

⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 31 (v.) – 32 (f.), poz. 34.

⁶ SJANBN, fond Colecția, f. 31 (v.) – 32 (f.), poz. 35.

⁷ SJANBN, fond Colecția, f. 31 (v.) – 32 (f.), poz. 38.

⁸ SJANBN, fond Colecția, f. 31 (v.) – 32 (f.), poz. 39.

⁹ SJANBN, fond Colecția, f. 32 (v.) – 33 (f.), poz. 41.

¹⁰ SJANBN, fond Colecția, f. 32 (v.) – 33 (f.), poz. 42.

¹¹ SJANBN, fond Colecția, f. 32 (v.) – 33 (f.), poz. 44.

¹² SJANBN, fond Colecția, f. 32 (v.) – 33 (f.), poz. 46.

¹³ SJANBN, fond Colecția, f. 32 (v.) – 33 (f.), poz. 47.

¹⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 32 (v.) – 33 (f.), poz. 48.

¹⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 32 (v.) – 33 (f.), poz. 49.

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco catolice de stare civilă (1882)

25.	Clipotă Elena	23 mai 1882	Clipotă Gavrilă și Gacea	66 ani ¹
26.	Călina Maxim	1 iunie 1882	Călina Ion și Dochia	66 ani ²
27.	Șpaimoc Maria	1 iunie 1882	Șpaimoc Gherasim și Dochia	66 ani ³
28.	Tahâș Alexandru	9 iunie 1882	Tahâș Luca și Ana	66 ani ⁴
29.	Haliță Raveca	10 iunie 1882	Haliță Ștefan și Cosmiana	66 ani ⁵
30.	Duhasca Leonte	22 iunie 1882	Duhasca Tănase și Palagia	66 ani ⁶
31.	Andresi Maxim (Sdranția)	24 iunie 1882	Andresi Terente și Maria	66 ani ⁷
32.	Mărcuș Ioana	23 iunie 1882	Mărcuș Iacob și Nastasia	66 ani ⁸
33.	Șpaimoc Maria	2 iulie 1882	Șpaimoc Leon și Floarea	66 ani ⁹
34.	Ilieș Maxim	10 iulie 1882	Ilieș Ioan și Ioana	66 ani ¹⁰
35.	Costan Saveta	21 iulie 1882	Costan Mihăilă și Trifilia	66 ani ¹¹
36.	Gabor Dionisie	28 iulie 1882	Gabor Iacob și Raveca	66 ani ¹²
37.	Bulța Alexandru	1 august 1882	Bulța Filimon și Ana	66 ani ¹³
38.	Joja Saveta	3 august 1882	Joja Alexa și Ioana	66 ani ¹⁴
39.	Pop-Andronesi Maria	4 august 1882	Pop-Andronesi Donise și Ana	66 ani ¹⁵
40.	Rus Anton	10 august 1882	Rusu Ion și Saveta Solovăstru	66 ani ¹⁶

¹ SJANBN, fond Colecția, f. 32 (v.) – 33 (f.), poz. 50.

² SJANBN, fond Colecția, f. 33 (v.) – 34 (f.), poz. 51.

³ SJANBN, fond Colecția, f. 33 (v.) – 34 (f.), poz. 52.

⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 33 (v.) – 34 (f.), poz. 55.

⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 33 (v.) – 34 (f.), poz. 56.

⁶ SJANBN, fond Colecția, f. 33 (v.) – 34 (f.), poz. 58.

⁷ SJANBN, fond Colecția, f. 33 (v.) – 34 (f.), poz. 59.

⁸ SJANBN, fond Colecția, f. 33 (v.) – 34 (f.), poz. 60.

⁹ SJANBN, fond Colecția, f. 34 (v.) – 35 (f.), poz. 67.

¹⁰ SJANBN, fond Colecția, f. 34 (v.) – 35 (f.), poz. 69.

¹¹ SJANBN, fond Colecția, f. 34 (v.) – 35 (f.), poz. 70.

¹² SJANBN, fond Colecția, f. 35 (v.) – 36 (f.), poz. 72.

¹³ SJANBN, fond Colecția, f. 35 (v.) – 36 (f.), poz. 77.

¹⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 35 (v.) – 36 (f.), poz. 78.

¹⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 35 (v.) – 36 (f.), poz. 79.

¹⁶ SJANBN, fond Colecția, f. 35 (v.) – 36 (f.), poz. 80.

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco catolice de stare civilă (1882)

41.	Marica Ioana	11 august 1882	Marica Isip și Maria	66 ani ¹
42.	Strâmbu Fevronia	11 august 1882	Strâmbu Alexandru și Maria	66 ani ²
43.	Banu Vincențiu	11 august 1882	Banu Ion și Cosmiana, țigani zilieri	66 ani ³
44.	Sohorca Maria	23 august 1882	Sohorca Simion și Ioana	66 ani ⁴
45.	Cristureanu Elisaveta	25 august 1882	Cristureanu Donise și Maria	66 ani ⁵
46.	Pop Maria	28 august 1882	Pop Nistor Ștefan și Saveta	66 ani ⁶
47.	Greco Ilisie	29 august 1882	Greco Ilie și Ileana, lingurari	66 ani ⁷
48.	Oanea Ioana	1 septembrie 1882	Oanea Pantelimon și Palagia	66 ani ⁸
49.	Oanea Nastasia	1 septembrie 1882	Oanea Costan și Cătălina	66 ani ⁹
50.	Mutu Nastasia	1 septembrie 1882	Mutu Login și Irina	66 ani ¹⁰
51.	Andresi Mărina	1 septembrie 1882	Andresi Silivan și Cătălina	66 ani ¹¹
52.	Ionel Fevronia	8 septembrie 1882	Ionel Casian și Ioana	66 ani ¹²
53.	Andresi Ecaterina	14 septembrie 1882	Andresi Ion și Melania	66 ani ¹³
54.	Pop Anton	16 septembrie 1882	Pop Nistor Ioan și Irina	66 ani ¹⁴
55.	Nicolai Maria	18 septembrie 1882	Nicolai Alexa și Irina	66 ani ¹⁵

¹ SJANBN, fond Colecția, f. 36 (v.) – 37 (f.), poz. 82.

² SJANBN, fond Colecția, f. 36 (v.) – 37 (f.), poz. 83.

³ SJANBN, fond Colecția, f. 36 (v.) – 37 (f.), poz. 84.

⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 36 (v.) – 37 (f.), poz. 87.

⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 36 (v.) – 37 (f.), poz. 89.

⁶ SJANBN, fond Colecția, f. 36 (v.) – 37 (f.), poz. 90.

⁷ SJANBN, fond Colecția, f. 36 (v.) – 37 (f.), poz. 91.

⁸ SJANBN, fond Colecția, f. 37 (v.) – 38 (f.), poz. 95.

⁹ SJANBN, fond Colecția, f. 37 (v.) – 38 (f.), poz. 96.

¹⁰ SJANBN, fond Colecția, f. 37 (v.) – 38 (f.), poz. 97.

¹¹ SJANBN, fond Colecția, f. 37 (v.) – 38 (f.), poz. 98.

¹² SJANBN, fond Colecția, f. 37 (v.) – 38 (f.), poz. 100.

¹³ SJANBN, fond Colecția, f. 37 (v.) – 38 (f.), poz. 103.

¹⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 38 (v.) – 39 (f.), poz. 104.

¹⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 38 (v.) – 39 (f.), poz. 105.

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco catolice de stare civilă (1882)

56.	Gagea Maria	19 septembrie 1882	Gagea Ioan și Melania	66 ani ¹
57.	Pop Leontina	29 septembrie 1882	Pop Donise și Maria	66 ani ²
58.	Al-George Ioana	29 septembrie 1882	Al-George Simion și Matroana	66 ani ³
59.	Mutu Ecaterina	1 octombrie 1882	Mutu Ion și Maria	66 ani ⁴
60.	Pagu Dionisiu	7 octombrie 1882	Maria a lui Ion Pagu, fată prima oară căzută (Borșa)	66 ani ⁵
61.	Marica Maxim	19 octombrie 1882	Marica Donise și Melintia	66 ani ⁶
62.	Costan Elisaveta	20 octombrie 1882	Costan Nechita și Melintia	66 ani ⁷
63.	Nicolai Ion	21 octombrie 1882	Nicolai Clement și Sofia	66 ani ⁸
64.	Mutu Gherasim	23 octombrie 1882	Mutu Anchidim și Teodosia	66 ani ⁹
65.	Jarda Ioana	27 octombrie 1882	Jarda Vasile și Teodora	66 ani ¹⁰
66.	Ciobotariu Flore	28 octombrie 1882	Ciobotariu Irimie și Agata, zilieri	66 ani ¹¹
67.	Mărcuș Victoria	29 octombrie 1882	Mărcuș Alexandru și Tecla	66 ani ¹²
68.	Buia Macedon	2 noiembrie 1882	Ion Senea Buia și Irina	66 ani ¹³
69.	Pop Ilie	3 noiembrie 1882	Pop Alexandru și Mărina	66 ani ¹⁴
70.	Jarda (Lupaș) Anchidim	10 noiembrie 1882	Jarda (Lupaș) Todor și Maria	66 ani ¹⁵

¹ SJANBN, fond Colecția, f. 38 (v.) – 39 (f.), poz. 106.

² SJANBN, fond Colecția, f. 38 (v.) – 39 (f.), poz. 109.

³ SJANBN, fond Colecția, f. 38 (v.) – 39 (f.), poz. 110.

⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 38 (v.) – 39 (f.), poz. 111.

⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 39 (v.) – 40 (f.), poz. 115.

⁶ SJANBN, fond Colecția, f. 39 (v.) – 40 (f.), poz. 118.

⁷ SJANBN, fond Colecția, f. 39 (v.) – 40 (f.), poz. 121.

⁸ SJANBN, fond Colecția, f. 39 (v.) – 40 (f.), poz. 122.

⁹ SJANBN, fond Colecția, f. 39 (v.) – 40 (f.), poz. 123.

¹⁰ SJANBN, fond Colecția, f. 40 (v.) – 41 (f.), poz. 126.

¹¹ SJANBN, fond Colecția, f. 40 (v.) – 41 (f.), poz. 127.

¹² SJANBN, fond Colecția, f. 40 (v.) – 41 (f.), poz. 128.

¹³ SJANBN, fond Colecția, f. 40 (v.) – 41 (f.), poz. 131.

¹⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 40 (v.) – 41 (f.), poz. 132.

¹⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 40 (v.) – 41 (f.), poz. 134.

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco catolice de stare civilă (1882)

71.	Petroaie Anastasia	16 noiembrie 1882	Petroaie Ștefan și Iftinia	66 ani ¹
72.	Râmbulea Maria	17 noiembrie 1882	Râmbulea Ioan și Irina	66 ani ²
73.	Văleanu Maria	18 noiembrie 1882	Văleanu Andrei și Nastasia	66 ani ³
74.	Oanea Cătălina	18 noiembrie 1882	Ana a lui George Oanea, fată prima oară căzută	66 ani ⁴
75.	Iasoy Leontina	28 noiembrie 1882	Iasoy Iosif, păpuțar și Rosa	66 ani ⁵
76.	Hehea Elisabeta	16 decembrie 1882	Hehea Cosma și Ioana	66 ani ⁶

Va urma.

¹ SJANBN, fond Colecția, f. 40 (v.) – 41 (f.), poz. 135.

² SJANBN, fond Colecția, f. 40 (v.) – 41 (f.), poz. 136.

³ SJANBN, fond Colecția, f. 41 (v.) – 42 (f.), poz. 137.

⁴ SJANBN, fond Colecția, f. 41 (v.) – 42 (f.), poz. 138.

⁵ SJANBN, fond Colecția, f. 41 (v.) – 42 (f.), poz. 13.

⁶ SJANBN, fond Colecția, f. 41 (v.) – 42 (f.), poz. 141.

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „IUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI**

**ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229**